صمد بهرنګی

ژباړه: م.ف. ناساز

کوراوغلو او ګنجی حمزه

کوراوغلو او گنجی حمزه

صمد بهرنگی

ژباړه:م.ف.ناساز

سمون:ویاړ

برېښنايي خپرېدنه او بياکتنه: چنگاښ ۱۴۰۳

لړلیک

سریزه.. ۱
کوراوغلو.. ۱۳
حسن پاشا او گنجی حمزه ۱۹
له چنلي بئل څخه د گنجي حمزه تېښته ۳٤
کوراوغلو او یاران یې....................................... ٤۳
له حسن پاشا او گنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام ۵۰

سریزه*

د کوراوغلو د پهلوانیو داستان په آذربایجان او د نړۍ په ډېرو هېوادو کې زیات مشهور دی. دا داستان د شاه عباس د زمانې له پېښو او د دغه دورې له ټولنیزې وضعې څخه سرچینه اخلي.
اوولسمه میلادي پېړۍ، د ولسي هنر په تېره بیا په آذري ژبه کې د عاشقۍ شعر (عاشیق شعري) د پیدایښت او غوړېدا پېر دی. د شپاړسمې پېړۍ په نیمایي کې سیاسي پېښو په آذري ژبه کې د فولکلوري آثارو د پیدایښت لپاره ډېره مینه، علاقه او زمینه ایجاده کړه.
لمړنی شاه عباس، اصفهان ته د پلازمېنې په لېږدولو او په دربار کې د آذري ژبې پر ځای ورو ورو د فارسي په دودولو او له قزلباشانو سره په مخالفت کولو او د دوې په خپه کولو او د هغوی په وړاندې د سیال په توګه د «شاهسون» په راوړاندې کولو سره، هغه ژوره مینه چې د لومړني شاه اسماعیل له وخته د آذربایجانیانو او صفویانو په مینځ کې له آذري شعر سره، چې خطایي نومیده، موجوده وه؛ له مینځه یووړه او د آذري ژبې حرمت مات شو او د شاه عباس او آذربایجان تر مینځ ښکاره او پټه مبارزه پیل شوه. دې مبارزې د آذربایجان په ګوټ ګوټ کې هغو بلواوو او پاڅونونو ته قوت بخښلو، چې په دې سیمه کې تر سره کېدل. دې جګړو سره خامخا مالیات لاپسې درنېدل او د خانانو ظلمونو د خلکو ملا ماتوله....

---

*د عاشیق شعري نومې مقالې څخه، چې صمد بهرنګي د آذري ادبیاتو د لنډ تاریخ څخه په استفادې سره لیکلې ده. اصلي مقاله په خوشه مجله کې د تلې ۱۶ کال ۱۳۴٦ (۳۳ مه ګڼه کې) چاپ شوې ده.

نوې پېښې د مينانو لپاره، چې خپلې خبرې او ساز يې د خلکو د هيلو او غوښتنو د بيانولو لپاره کارولې، يوه نوې «اومه ماده» وګرځېده.

مين هغه ګرزنده سندرغاړی او ساز غږونکی دی، چې د کليوالو په ودونو او د جشن په مجلسونو او په قهوه خانو کې چمبه او سورنۍ وهي او سندرې وايي او عاشقانه او جنګي او فولکلوريکې کيسې کوي. عاشقان د خپلو تصنيفونو شعر او آهنګ هم پخپله جوړوي.

علی جان موجي د دغې زمانې شاعر د خپلې ناهيلي او ناکراري کچه داسې بيانوي:

گئتمك گرك بير ئوز گه دياره بوملكدن
کيم گون به گون زياده گلير ماجرا سسي
«موجی» خدا دن ايسته پو بحر ايچره بيرنجات
گردابه دوشسه کشتي نئلر ناخدا سسی؟

ژباړه:

له دې وطنه، چې شور او غوغا په کې ورځ تر بلې زياتېږي، بايد بل ملک ته کډه شو. موجي، په دې سمندر کې له خدايه نجات وغواړه، که بېړۍ په ګرداب کې وغورځېږي د ماڼو چغې څه په کار راځي؟

په کال ١٦٢٩ کې د ايران او عثماني امپراتورۍ د خونړيو جګړو په دوران کې په طالش کې د ښاري بېوزلو او بزګرو غبرګه بلوا پيښه شوه، چې شاه عباس او د هغه لاس پوځي خانان يې سخت وارخطا کړل. بلواګرو د شاه عباس او خانانو تجارتي مالونه او راټولې شوې ماليې او هر هغه څه چې

په یو ډول په حکومت پورې تړلي ول، لوټ کړل او په بېوزلو یې ووېشل. ساري خان د طالش واکمن د نورو خانانو په مرسته د دغه سیمې بلوا وځپله.

په قاراباغ کې د میخلي بابا په نامه یو سړي، آذربایجاني او ارمني بزګران پر ځان راټول کړل او د خانخاني او مذهبي خرافاتو پر ضد یې مبارزه پیل کړه. هغه له خپلو ملګرو سره کلي په کلي ګرځېده او تبلیغ یې کاوه او کلیوال به د مالیاتو د درانه پیټي او د خانانو د ظلم نه د خلاصون او د ټولنیزې وضعې د بدلون په هیله د هغه پر شا و خوا راټولېدل.

د میخلي بابا غورځنګ ورو ورو قدرت وموند او راخرګند شو او په ټول قاراباغ او ارمنستان او شاوخوا سیمو کې یې نیلي وزغلولې او د ده پټ تبلیغ یو ناڅاپه په یو وسله وال پاڅون بدل شو.

د آذربایجان په سوېل لوېدیځ کې اوضاع له دې نه هم لاخرابه وه.د جلالي لر (جلالیانو) پاڅون دغه ټوله سیمه نیولې وه. د دې پاڅون، چې له دیرشو کالو زیات وخت یې ونیو، یو خوا ته عثماني پاشاهان ول او بلې خوا ته یې شاه عباس او په ټوله کې خانان، پاشایان*، فیوډالان او د مرکزي حکومت لاس پوڅي حاکمان ول.

د همدغو سیاسي او ټولنیزو پېښو په منځ کې هنري پنځونې هم وټوکېدې او وغوړېدې او د آذربایجان حماسي څېرې د عاشقانو د ساز او سوز څخه د رښتیني اتلانو او ټولنیزو پېښو پر بنسټ رامنځته شوې او هماغه شان چې تل او په هر ځای کې معمول ده، د تېرو وختونو اتلان په خپلو

---

*پاشایان د عثماني امپراتورۍ د ایالتونو واکمنان ول، چې خپل شخصي جنګیالي یې لرل او د امپراتورۍ په چوپړ کې وو. پښتو. ژباړه

آشنا څېرو سره په نوو کالو کې ببرته راڅرگند شول او د وخت له اتلانو سره يو ځای شول.

د کوراوغلو ځلانده، مبارزه او انساني څېره له دغه شان امتزاج څخه منځ ته راغله.

د عباسي عاشق توفار قانلي د ژوندانه له شوره ډک داستان، چې شاه عباس يې ناوې له ډولۍ څخه تښتوي او دې په يوازې سر د خپلې ناوې د خلاصون لپاره اصفهان ته پلی ځي، په حقيقت کې د آذريانو او شاه عباس تر منځ د برالا او پټې مبارزې تمثيل دی. شاه عباس د وخت د خانخاني قطب او د قدرت استازی او عاشق د هغه رغانده خلکو تمثيل دی چې غواړي په آزادۍ کې ژوند وکړي.

ناويلی دې پاتې نشي، چې شاه عباس د آذربايجان په فولکلور کې په دوو مغايرو بڼو انځورېږي. يوه يې په پورته ډول وويل شوه او بله يې د يو مهربان او پراخ لاسي ملنگ په بڼه چې په شپه کې د وږو، کونډو او بېوزلو خلکو مرستې ته وردانگي. په ظاهر کې، وروستنۍ بڼه د حکومتي نظام د سختو تبليغاتو او يو لړ غولونکو او ځان ښودونکو اقداماتو زېږنده ده، چې نه پريږدي ظاهربين او قانع خلک د واکمن نظام ماهيت وپېژني.

په هر حال، له دې سريزې وروسته، اوس راځو د کوراوغلو نامتو داستان ته:

د کوراوغلو داستان او هغه څه چې په هغه کې بيانېږي د کورنيو او بهرنيو غليمانو سره د خلکو د اوږدو مبارزو، د جلالي لر د پاڅون او د وخت د نورو پاڅونونو تمثيل دی، که په دوو ټکو کې ووايو: د کوراوغلو او د ده د ډلې پاڅون، د فيوډاليزم او د ارباب رعيتي ضد پاڅون هغه حماسي او ښکلی

انځور دی چې د آسیا په یوه سیمه کې د ګرمو وسلو د اختراع په پېر کې پیلیږي او ایران ته د ګرمې وسلې په واردېدلو سره پای ته رسېږي.

د پاڅون نیالګی د علي کیشي په نامه د یو بوډا مشر په وسیله کېښودل کېږي چې د روشن (د راتلونکو کلونو کوراوغلو) په نامه زوی لري. حسن خان چې یو لوی خان او مالدار دی، د یوې ډېرې کوچنۍ پېښې له کبله چې هغه یې ځانته سخت سپکاوی ګڼي، امر کوي چې د علي کیشي سترګې وباسي. علي کیشي له دوو بهانو سره، چې له افسانوي سیندني آسونو سره د مادیانو د یو ځای کېدو څخه لاس ته راوړي ول، د خپل زوی روشن سره د خان د سیمې نه تښتي او له ډېرو سېمو شا ته پرېښودولو وروسته وروسته په پای کې په چنلي بئل (د غره له خړې ډکه لمن) کې چې یو ډبرین او د سختو کږو وږو لارو یو غر دی، میشت کېږي. روشن د خپل پلار په شان د جادو په حکم په تیاره کې بهانونه روزي او په قوشابولاق (غبرګه چینه) کې په یوه ټاکلي شپه لامبي او په دې ډول د ده په روح کې د عاشقي هنر پیدا کېږي او علي کیشي له یوې ټوټې اسماني اوسپنې څخه چې په غره کې غورځېدلې وه، د خپل زوی لپاره د تورې جوړولو سپارښت کوي او وروسته له هغې چې خپل ټول سپارښتونه او وصیتونه کوي، مري.

روشن، خپل پلار په هماغه قوشابولاق کې خاورو ته سپاري او ورو ورو یې د هنر انګازه له غرونو څخه وځي او په کلو او ښارونو کې خپرېږي. همدغه وخت دې چې روشن د کوراوغلو (د ړانده زوی) په نامه شهرت موندلی دی.

دواړه بهانه، د ده هغه نامتو او له سیلۍ نه توند آسونه شول، چې قیرآت او دورآت نومېدل.

بالاخره کوراوغلو بریالی کېږي چې حسن خان چنلي بئل ته راولي او اخور ته یې وتړي او په دې توګه د خپل پلار غچ ورڅخه واخلي. عاشق جنون، د لومړیو څخه له کوراوغلو سره یو ځای کېږي او د کوراوغلو او د چنلي بئل د لوړو او دموکراتیکو افکارو تبلیغ کوي او غره ته د شورشیانو او پاڅون کوونکو لارښوونه کوي.

هغه څه چې په داستان کې مطرح شوي ښيي، چې د کوراوغلو داستان په ربښتیا د وخت د ټولنیزو او سیاسي پېښو پر بنسټ، په تېره بیا د جلالي لر له پاڅون څخه په الهام اخیستلو سره جوړ شوی دی. د ښارونو، کلو، رودونو او غرونو نومونه چې په داستان کې راغلي دي هر یو یې په یو ډول د جلالي لر د خاورې او پاڅون سره تړلي دي. سربېره پر دې د داستان ځینې بندونه(وینا) د بېلګې په ډول د توقات سفر او د زنجان سفر هغو پېښو او خاطرو ته ډېر ورته والی لري، چې د تاریخ په کتابونو کې راغلي دي او دلته یې ځانګړې هنري بڼه موندلې ده. له بل پلوه د داستان د شخصیتونو نومونه او القاب د جلالي لر له نومونو او القابو سره ډېر نژدې دي.

نامتو ارمني مورخ تبریزلی آراکل (۱۶۷۰-۱۶۰۲) په خپل نامتو تاریخي کتاب واغارشاپاد په ۸۶ مخ کې هغه ځوانان چې د کوراوغلو په مشرۍ یې پاڅون کړی وو، داسې یادوي: «کوراوغلو... دا هماغه کوراوغلو دی چې اوس عاشقان د ده زیاتې ترانې وايي... ګیزیر اوغلو مصطفا بګ، چې له نورو زرهاو کسانو سره یې پاڅون کړی وو... هماغه دی چې د کوراوغلو په داستان کې د ده ملګری دی او نوم یې ډېر یادېږي. دغه ټول جلالي لر ول چې د حکومت ضد یې پاڅون کړی وو.»

خو کوراوغلو یوازې د خپل عصر د اتلانو او پاڅون کوونکو انځور نه دی، ده د بابکیانو ځانګړتیاوې او مېړانې، چې په نهمه پېړۍ کې یې د عربو یرغل ته سرونه ټیټ نه کړل، په ځان کې هم راټولې کړي دي. موږ ډېر ښه د بابک او جاویدان، چې له بابک څخه وړاندې غر ته تللی وو، مبارزه او قهرجنې څېرې د کوراوغلو په مېړنۍ څېره کې هم وینو.

هلته چې کوراوغلو، پهلوان ایواز د پلار نه اخلي او له ځان سره یې چنلي بئل ته راوړي او د پهلوانانو مشر یې ټاکي، موږ ته جاویدان را په یادېږي، چې بابک یې له مور څخه واخیست او غر ته یې بوت او د پاڅون کوونکو مشر یې کړ.

کوراوغلو د داسې سړي زوی دی چې سترګې یې حسن خان ویستلې او جاویدان هم د داسې ښځې زوی دی چې سترګې یې ویستل شوې دي. احتمال لري چې بابک د خلیفه د مامورانو له منګولو څخه د تیښتې لپاره ډېره موده په بېلابېلو نومونو او القابو ژوند کړی او یا یې د خلکو په منځ کې په څو نومونو شهرت موندلی او وروسته یې هم نوم د کوراوغلو له نوم سره یو ځای شوی او د هغه سرګذشت د ده سره غوټه شوی وي.

د دادا قورقود داستانونه، چې لا لرغوني فولکلور او حماسي داستانونه دي د کوراوغلو د داستانونو په پنځونې کې بې اغېزې نه دي. د دې دواړو د ورته والي ځانګړتیاوې په ګوته کول اوس اړین نه دي.

د کوراوغلو پاڅون نه یوازې دا چې د لوټ او تالان لپاره نه دی، بلکې د شخصي شهرت او مقام غوښتنې او واکمنۍ ته د رسېدو لپاره هم نه دی. هغه یوازې د خلکو او آزادۍ په خاطر، د انساني شرافت په خاطر جنګېږي

او وياړي چې د خپل وطن په غرونو کې پالل شوی دی. په يو ځای کې وايي:

منې بينادان بسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا
تولك تر لانلار سسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا
* * *
دولاندا ايگيت ياشيما
ياغي چيخدي ساواشيما
دليلر گلدي باشيما
داغلار قوينوندا قوينوندا
* * *
سفرائيله ديم هريانا
دئو لاری گيترديم جانا
قيرآيتم گلدي جولانا
داغلار قوينوندا قوينوندا

ژباړه:
زه د اول نه د غره په غېږه کې روزل شوی يم، بازانو د غره په غېږه کې زما نوم ياد کړ.

*

څنگه چې مې د ځوانۍ په درشل کې قدم کېښود، غلیم زما مقابلې ته راودانگل. پهلوانان د غره په غېږه کې زما پر شا و خوا راټول شول.

*

هر ځای ته چې لاړم، دیوان می تنگ کړل، زما آس «قیرات»د غره په غېږه کې وزغاست.

کوراوغلو ښه پوهېږي چې هغه مبارزه چې عدالت او خلک یې ملاتړ کوي څومره ځواکمنه ده. هغه چې هرې خوا ته مخ اړوي په مینه او درناوي کې ځان ډوب گوري. همدا خبره د جگړې په ډگر کې ده ته جرئت بخښي چې په ډاډ سره خانانو او اربابانو ته آواز کړي.

قیرآتی گیتردیم جولانا
وارسا ایگیدلرین میدانا گلسین!
گؤرسون دلیلرین ایندی گوجونو،
بویاسئین انداتي آل قانا، گلسین

*

کوراوغلو اییلمزیاغي یا، یادا،
مردین اسگیك اولماز باشیندان قادا،
نعره لر چکرم من بود و نیادا
گؤستررم محشري دوشمانا، گلسین!

ژباړه:

پاشا! ما خپل آس «قیرات» وزغلاوه، که د میدان اتل لرئ، ورته ووایه رامخ ته شه! اوس دې راشي او د مېړنو د متهو زور دې وګوري او اندامونه يې په وينو رنګ شي.

*

کوراوغلو، غليم او پردي ته سر نه ټيټوي. مېړنی هېڅکله آرام نه کښېني. په نړۍ کې غوغا پورته کوم او دښمن ته قيامت جوړوم. ورته ووايه راشه!

د کوراوغلو ځواک هماغه د ولسونو ځواک دی، داسې لايزاله ځواک چې د ټولو ځواکونو سرچينه ده. د کوراوغلو تر ټولو لويه ځانګړتيا پر دغه ځواک باندې ډېره لګول او باور لرل دي. وايي:

ايګيت اولان هئچ آيريلماز ائليندن
ترلان اولان سونا و ئرمز ګؤلوبدن،
ياغی آمان چکير جو مرد اليندن،
لش لشين اوستو نه قالايان منم

ژباړه:
مېړنی هېڅکله له خپل ملت نه، نه بېلېږي. شاهين، نه پرېږدي چې د ده له سيند نه کب وتښتوي. دښمن د مېړنو له لاسه د امن چغې وهي. زه هغه ځوک يم چې مړي پر مړي انباروي.

*

هغه ان د يوې شبې لپاره نه هېروي چې د څه لپاره جنګېږي، څوک دی او ولې مبارزه کوي. تل د خپلو خلکو د آزادۍ په فکر کې وي چې مريیانو غونډې يې د خانانو او حکومتي نظام تر فشار لاندې ملاګانې ټيټې کړې دي. وايي:

قول دئيه رلر، قولون بوينون بورار لار
قوللار قاباغيندا گئدن تيرم من!

ژباړه:
چا ته چې مريیی وايي خامخا خپل څټ ټيټوي. زه هغه غشی يم چې د مريیانو مخامخ حرکت کوي.

*

د چنلي بئل ټولنيزې اړيکې عادلانه او ټولو ته يو شان دي. څه چې د لويو سوداګرو او خانانو نه په غنيمت اخيستل کيږي، د ټولو په واک کې ورکول کيږي، ټول په رزم او بزم کې ګډون کوي. کوراوغلو پر نورو باندې هېڅ امتياز نه لري، پرته له دې چې ټولو دې په دې دليل چې پر صداقت او انسانيت يې باور لري، په خپل مشرتابه منلی دی.

ان دا چې کوراوغلو په خپل وخت خپلو پهلوانانو لپاره ودونه هم کوي. د چنلي بئل ښځې معمولاً د خانانو په پرده کې جونې دي، چې د عاشقانو له خولې د پهلوانانو د پهلوانۍ او د اندامونو د ښکلا صفتونه اوري او مينيږي او بيا پهلوانانو ته پيغام استوي چې دوی پسې راشي. دغه ښځې، په خپله، په پهلوانۍ او جګړې کې له سړو نه لږې نه دي.

نګار چې په خپله خوښه یې له شاهانه ژوند نه لاس اخیستی او چنلي بئل ته راغلې، یوازې د کوراوغلو مېرمن نه ده، بلکې د ده هم جنګیاله او همفکره هم ده. نګار، ښکلا او پوهه دواړه لري. پهلوانان د دې خبره اوري او حساب پرې کوي او هغه د یوې مهربانې مور په شان د هېڅ چا له حال نه بې خبره نده او ټول ورسره مشوره کوي.

د کوراوغلو د حماسې بند بند د آزادۍ، مبارزې، دوستۍ، انسانیت او برابرۍ څخه غړېږي. افسوس چې په دې لنډیز کې د هغو ټولو د بیانولو فرصت نشته. دا هم باید ووایو چې د کوراوغلو داستان په عین حال کې د آذري نظم او نثر تر ټولو ښه او ځواکمنه بېلګه ده او تر اوسه یې ۱۷ بنده په آذري کې راټول شوي او چاپ شوي دي، چې په آذربایجان کې، په آذري ژبه کې د چاپ شویو کتابونو تر ټولو لوړ شمېر پلورونکو کتابونو څخه دی.

کوراوغلو

څو کاله پخوا په آذربایجان کې یو مېړنی پهلوان و. نامه یې کوراوغلو وه. کوراوغلو مخکې تر هغې چې په پهلوانانو کې مشهور شي، روشن نومېده. د روشن پلار ته یې علي کیشي وایه. علي د حسن خان د آسونو ناظر وو. د آس په روزنه کې سارې نه درلود او په نظرکولو سره پوهېده، چې فلاني آس څنګه آس دی.

حسن خان د شتمنو او ظالمو خانانو له جملې څخه وو. ده د نورو خانانو او امیرانو غوندې زښت نوکران او لښکرې درلودلې او هر څه به یې چې زړه وغوښتل، کول به یې، سرې به یې وژل او د خلکو ځمکې به یې غصبولې او له بزګرو او کسبګرو څخه به یې بې شمېره باج او خراج اخیست، آزادي غوښتونکي پهلوانان به یې بندیانول او ځورول. د هیچا زړه ترې ښه نه وو. یوازې ستر سوداګر او غټان او اشراف ورڅخه راضي ول، دوی د یو بل په مرسته خلک لوټول او په کار به یې ګمارل. د مزو چړچو مجلسونه به یې جوړول، د ځان لپاره به یې په ښې هوا لرونکو ځایونو کې ښکلې او مجللې ماڼۍ جوړولې او هېڅکله د خلکو د ژوند په فکر کې نه ول، یوازې هغه وخت به خلک او بزګران ورپه یادېدل چې غوښتل به یې مالیات لوړ کړي.

په خپله حسن خان او نور خانان هم د لوي خان نوکران او فرمان وړونکي ول. لوي خان له هغوی باج اخیست او ورڅخه ملاتړ یې کاوه او اجازه یې ورکوله څنګه چې غواړي له خلکو باج او خراج واخلي خو هېره نکړي، چې د هغې ونډه باید هر کال زیاته کړي.

ستر خان ته به یې «خپل کار» وایه. «خپل کار» تر ټولو شتمن او ځواکمن خان وو. په سل هاو او زر هاو خانان او امیران او جلادان او پهلوانان به یې په دربار کې مړېدل، د سپي په شان به له ده نه بېرېدل او فرمان به یې ورله په پټو سترګو مانه.

یوه ورځ حسن خان ته خبر راغی چې د ده یو دوست، حسن پاشا د ده ملاقات ته راځي. امر یې وکړ د عیش او عشرت مجلس تیار کړي او د پاشا هرکلی وکړي.

حسن پاشا څو ورځې د حسن خان په کور کې پاتې شو او کله چې غوښتل یې لاړ شي ویې ویل: «حسن خانه! اورېدلي مي دي چې ته ډېر ښه آسونه لري!»

حسن خان مری وپړسوله او وې ویل:«زما د آسونو په شان آسونه په دې نژدې شا و خوا کې څوک نلري! که غواړې یوه جوړه به درکړم.»

حسن پاشا وویل: «ولې به یې نه غواړم.»

حسن خان خپل د آسونو ناظر ته امر وکړ:«آسونه څرځای ته بو نه ځې چې پاشا د خپلې خوښې آسونه انتخاب کړي.»

بوډا ناظر علي کیشي پوهېده، چې په آسونو کې یې ډېر ښه آسونه شته خو هېڅ یو یې هغو دوو بهانو ته نه رسیږي، چې پلار یې د سیندني آسونو څخه وو. یوه ورځ یې د آسونه رمه د سیند غاړې ته بوولي ول او خپله په یو ګوټ کې پروت وو. ناڅاپه یې نظر شو چې دوه آسونه د سیند نه راووتل او د آسونو په رمې کې له دوو اسپو سره جوړه شول. علي کیشي دغه دواړه اسپې تر نظر لاندې ساتلې څو یوه ورځ دواړو بهانونه وزېږول. د علي بهانونه ډېر خوښېدل او ویلې چې د نړۍ تر ټولو ښه آسونه به شي. کله چې حسن خان

وویل غواړي خپل میلمه ته آس ډالۍ کړي، نو هغه له ځان سره وویل: «ولې آسونه څر ته بو نه ځم؟ په آسونو کې د دې دواړو بهانو نه ښه آسونه نشته!»

آسونه یې څر ځای ته وشړل او دوه بهانه یې د خان ماڼۍ ته راوستل. حسن پاشا په خندا خندا له ماڼۍ نه راووت چې آسونه انتخاب کړي. ویې لیدل چې د آس هېڅ پته نشته او د ماڼۍ لاندې دوه واړه او خوار بهانونه ولاړ دي، وې ویل: «حسن خانه! د سوغات آسونه دې همدا دي، هه؟ زه دغسې ټټوګان ډېر لرم. اورېدلي مې وو چې ته ښه آسونه لرې. د ښو آسونو چې دې دا حال وی، افسوس د نورو پر حال.»

د دې خبرې په اورېدو سره د حسن خان مخ سور شو او دنیا پرې تورتم شوه. پر علي کیشي یې چغه کړه:«سړیه! در ته مې نه وو ویلي چې آسونه څر ته بو نه ځې!»

علي کیشي وویل: «خان دې سلامت وي، ته پوهېږې چې ما ستا په ناظرتوب کې د سر ویښتان سپین کړي او تکړه آس پېژندونکې یم، ستا په آسونو کې د دې دواړو نه ښه آسونه نشته.»

خان د علي کیشي د دې ګستاخي نه لا په غصه شو او جلاد ته یې امر وکړ ژر د دې ګستاخ سړي سترګې وباسه.

علي کیشي چې څومره زارۍ او سوالونه وکړل، چې زه بی ګناه یم، ځای یې و نه نیوه. جلاد ژر رامنډه کړه او علي یې ونیو او سترګې یې ور نه وویستلې.

علي کیشي وویل: «خان، اوس چې دې د ژوند تر ټولو لوی نعمت له ما نه واخیست، دغه دواړه بهانه ماته راکړه.»

خان چې لا تر اوسه يې غصه ناسته نه وه، چغه يې کړه: «مرګوني ټټوګان دې بوځه او ژر له دې ځايه ورک شه!»

علي د دوارو بهانو او له خپل زوي روشن سره د غره او بيابان لاره ونيوله. هغه د غچ په فکر کې وو، د ځان او نورو ميليونو وطنوالو د غچ په فکر کې، خو بايد د غچ اخيستلو ورځې تر رارسېدو پورې صبر وکړي.

هغه په ورځو ورځو او شپوشپو د خپل زوي او له دوو بهانو سره بيابانونه او غرونه ووهل، په پای کې يې د کږلېچونو او پېچومو نه ډک غره پر سر چې چنلي بئل نومېده، واړول.

علي کيشي د روشن په مرسته د بهانو په روزنه کې سخت زيار وويست، داسې چې څه موده وروسته ترې غښتلي او سيلۍ په شان تيز آسونه جوړ شول، چې تر ننه يې د زمانې سترګو سارى او مثل نه وو ليدلى.

په يو آس يې د قيرآت او په بل يې دورآت نوم کېښود.

قيرآت دومره تېز وو، چې د درې مياشتو واټن يې په درې ورځو کې واهه او دومره قوي او جنګيالى وو چې د جګړې په ډګر کې يې د لښکر سره مقابله کوله او دومره وفادار او مهربان وو چې له کوراوغلو پرته به يې بل څوک نه پرېښود ورباندې سپور شي، خو دا چې کوراوغلو به په خپله د ده واګې د بل چا لاس کې ورکړ. کله چې به له کوراوغلو بېل شو نو ژړل به يې او هنېده به. زړه به يې غوښتل چې کوراوغلو راشي او ساز ورته وغږوي او شعر او د پهلوانۍ سندرې ورته ووايي. قيرآت د کوراوغلو په ژبه ښه پوهېده او د کوراوغلو په افکارو، د هغه د سترګو او لاس او بدن په حرکاتو پوهېده.

البته دورآت هم له قيرآت نه کم نه وو.

روشن د خپل پلار له پلان څخه خبر وو او د زړه له کومي یې غوښتل چې د غچ ورځ لا ډېره را نژدې کړي.

کله چې علي کیشي مړ کېده فکر یې تر یوې اندازې آرام وو، ځکه هغه تخم یې چې کرلی وو اوس راټوکېدلی وو او باور یې درلود چې روشن به د ده پلانونه عملي کړي او د خلکو غچ به له ظالمانو نه واخلي.

روشن د خپل پلار جنازه په چنلي بئل کې خاورو ته وسپارله.

روشن په ډېر لنډ وخت کې وکولای شول چې نهه سوه نهه نوي له سره تېر پهلوانان په چنلي بئل کې راټول کړي او د خانانو او لویو خانانو سره سخته مبارزه پیل کړي.

د همدغه مبارزو او جګړو په موده کې په کوراوغلو مشهور شو. یعنې هغه سړې چې پلار یې ړوند وو.

چنلي بئل ډېر ژر د ځورېدلو، آزادي غوښتونکو او غچ اخیستونکو پناه ځای شو. د چنلي بئل پهلوانانو د خانانو، امیرانو او «خپل کار» مالونه لوټول او پر بېوزلو او نېستمنو خلکو یې وېشل. چنلي بئل د داسې مېړنیو ټینګه کلا وه، چې قانون یې دا وو: هغه څوک چې کار کوي د ژوند کولو حق لري، او هغه څوک چې د نورو له کار او زحمت حاصل اخلي او مزې چړچې کوي، باید نابود شي. که ډوډۍ شته باید ټول یې وخوري او که نشته، ټول باید وږي پاتې شي او ټول باید کوښښ وکړي چې ډوډۍ پیدا کړي. که هوساینه او نېکمرغي ده باید د ټولو لپاره وي او که نشته نو د هیچا لپاره به نه وي.

کوراوغلو او پهلوانان یې په هر ځای کې د خلکو پلویان او د خانانو او مفتخورو کلک دښمنان ول. هېڅ خان د چنلي بئلیانو له وېرې آرام خوب نه درلود. خانانو چې هر څومره هڅه کوله چې چنلي بئلیان خواره واره کړي او

کوراوغلو ووژني، برلاسه نه شول. د سترخان لښکرو ځو واره پر چنلي بئل یرغل وکړ، خو هر ځل د غرونو زمریانو په لاس د غره په پېچومو او کړلېچو کې تس او نس شول او خان له ماتې او رسوایۍ پرته بل څه لاس ته را نه وړل.

د چنلي بئل ښځې هم د خپلو سړو نه کمې نه وې. د ساري په توګه د کوراوغلو ښکلې ښځه، چې نامه یې نګار وه، یوه زمریالۍ ښځه وه چې په کراتو مراتو یې د جګړې کالي اغوستلې او توره په لاس پر آس سپره د غلیم په زړه کې ورننوتلې او د مړو ډېرۍ یې جوړه کړې وه.

د کوراوغلو هره پهلواني او هر جګړه ییز سفر یې یو بېل بېل داستان دی. د کوراوغلو داستانونه په اصل کې په ترکي ژبه ویل کیږي او د ښکلو او له معنا نه ډکو شعرونو سره یو ځای د آذربایجان عاشقان یې له ساز او آواز سره خلکو ته وایي.

حسن پاشا او ګنجی حمزه

د چنلي بئلیانو پاڅون ورو ورو دومره غښتلی شو، چې په سترخان ډګر تنګ شو او کله یې چې ولید د کوراوغلو مقابله نشي کولای د ناچارۍ نه یې ټولو خانانو، امیرانو، مشرانو، پهلوانانو او د لښکر لویانو ته لیک واستاوه او هغوی یې راوبلل چې راشي او مشورتي مجلس جوړ کړي.

کله چې ټول په مجلس کې حاضر شول او هر یو پر خپل ځای کیناست، سترخان په وینا پیل کړه: «حاضرینو! څنګه چې خبر لرئ، له څه مودې راهیسې یوه ډله غله او بلواګر په غره کې راټول شوي او د هېواد هوساینه او امنیت یې ګډوډ کړی دی. د دغه لوټمارو غلو مشر د کوراوغلو په نامه د یو بې لاسو پښو مهتر زوی دی، چې خلک وژني او په غلا او لوټمارۍ کې ساری او مثال نه لري. د هېواد په هر ځای او هر ګوټ کې چې غلا، سرۍ وژنه او ګډوډي وي، د ده ډله په کې لاس لري. د کوراوغلو ډلګۍ ورځ تر بلې خطرناکه کیږي.که موږ لاس تر زنې کښینو، یوه ورځ به سترګې وغړوو او و به ګورو چې چنلي بئلیانو زموږ ټوله خاوره او مالونه غصب کړي دي. هغه وخت یا باید خپل لاس او پښې راټولې کړو، وتښتو او یا ور شو د دغو بلواګرو شوکمارو نوکري او خدمت وکړو. معلومه نه ده، چې خدای د دغه خاینانو په زړه کې لږ څه رحم هم اچولې دی که نه...خانانو، امیرانو، مشرانو، پهلوانانو تاسو ته خبرداری درکوم: دغه بلواګر غله به په خپلې مور او په خپل ورور هم رحم و نه کړي.

هغه ستر خطر، چې د هېواد امنیت ګواښي، زه یې اړ کړم چې د دې مجلس د جوړېدو امر وکړم. نو څه تدبیر باید ونیسو؟ څنګه کولای شو دغه

بلواگر پر خپل ځای کښینوو؟ آیا دا ټول نجیبزي، دا ټول محترم خانان او نامتو پهلوانان او سرکردگان به د یو بې لاسو پښو مهترزي چاره ونشي کړای؟...»

خپلکار خپله وینا تمامه کړه او د مرغلرو پر تخت کیناست. د مجلس خلکو لاسونه وپړکول او چیغې کړې:«ژوندی دې وي خپلکار، د وطن او ملت د امنیت ضامن... مړه دې وي د چنلي بئل بلواگران!...»

د مجلس د خلکو شور او ځوږ دیوالونه ولړزول. خپلکار د سر او لاس په ښورولو سره د خانانو او مشرانو ځواب ورکاوه. وروسته چې چوپتیا شوه، خبرې اترې پیل شوې. یو تن وویل: «که ډېرې پیسې ورکړو، کوراوغلو به له شوکمارۍ نه لاس واخلي.»

بل وویل:«د چنلي بئل شا و خوا ځمکې به کوراوغلو ته ورکړو، چې هر ډول یې زړه وي د خلکو نه دې باج او خراج اخلي او نور دې موږ نه په تنگوي.»

یو بل وویل:«یو څوک کوراوغلو ته ورولیږو وگورو وروستنۍ خبره یې څه ده. هر څومره ځمکه او پیسې چې غواړي ور یې کړو او پخلا یې کړو.»

حسن پاشا هم په دې مجلس کې وو. دې د **توقات** واکمن وو. هماغه سړی وو، چې حسن خان د ده په خاطر د علي کیشي سترگې ویستلې وې. حسن پاشا د سترخان ښی لاس وو. د خپلکار په میلمستیاوو کې به تل پر دسترخوان کیناسته او چې کله به خپلکار ناروغه وو، د هغه پر بالښت به یې پلتۍ وهلې وه، په رښتیا یا درواغو به یې ځان غمژن ښوده. د لښکرکشۍ ځواک او هنر یې هم زده وو.

د لښکر هر یو تن به له ده نه د سپي په شان ډارېده او د ګډې په شان به یې د خپلو جګپوړو اطاعت کاوه.

مقصد دا چې حسن پاشا د خپلکار په مجلس کې وو او هېڅ خبره یې نه وه کړې. خپلکار د ټولو وړاندیزونه واورېدل او په آخر کې یې وویل: ستاسو په دې وړاندیزونو کې هېڅ یو د چنلي بئل د بلواګرو چاره نشي کولای. اوس به غوږ شو وګورو چې حسن پاشا څه وایي.

خانانو او امیرانو په زړه کې حسن پاشا ښکنځه او رد و بد یې ورته ویل. آخر خانان او امیران او غټان تل د یو بل مقام او رتبې ته سترګه خړه کوي، دوی هیله کوي چې سترخان ته تر ټولو ګران وي چې وکولای شي چې په لا آزاد لاس او ځواک سره د خلکو نه باج او خراج واخلي او لا ښې مزې او چړچې وکړي.

حسن پاشا راپورته شو، تعظیم یې وکړ او د خپلکار د پښو لاندې ځمکه یې ښکل کړه او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه څه سپی یم چې د خدای د سیورې په مقابل کې خوله خلاصه کړم، خو اوس چې د خپلکار مبارک امر دی زه چې له سپي نه لا خوشې یم هم خبرې وکړم مجبور یم اطاعت یې وکړم ځکه چې ویلي دي: د خپلکار امر د خدای فرمان دی.»

حسن پاشا بیا تعظیم وکړ او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه کوراوغلو ښه پېژنم، هغه په هېڅ شي کرارولی نشو، خو د دار په پړي. ما ویلي وو چې د ده د ګستاخه پلار سترګې وباسئ، اوس هم غواړم کوراوغلو په خپلو لاسو غلی کړم. تر څو دا شوکمار ژوندی وي، خوړې اوبه به زموږ له ستوني تېرې نشي. باید چنلي بئل ته لښکر وباسو، یو ستر لښکر چې دوړې یې د لمر سترګه خړه کړي او یو سر یې په ختیځ او بل یې په لوېدیځ کې

وي. البته بیا امر، د خپلکار مبارک امر دی او مور ستاسو سپي یو، چې له غپ غپ پرته نور څه د ویلو لپاره نه لرو.»

حسن پاشا بیا تعظیم وکړ او د خپلکار تر پښو لاندې ځمکه یې مچ کړه او پر ځای کیناست.

مجلس غلی وو. ټولو د خپلکار خولې کې سترګې ښخې کړې وې. په پای کې خپلکار وویل:«شاباس، حسن پاشا، شاباس ستا په پوهه او هوښیارۍ. رښتیا چې پوه سپی یې.»

حسن پاشا له دې ستاینې نه لکه د سپي په شان، چې د خپل خاوند مخې کې لکۍ ښوروي څو خپله خوښي او خوشالي څرګنده کړي، موسکی شو او ځان یې خوښ او خوشاله وښود. وروسته خپلکار وویل:«چنلي بئل ته له لښکر ایستلو پرته مور بله چاره نلرو. دا ځل لښکر ایستل باید دومره ستر وي چې د چنلي بئل پر ډبرو لړزه پریوځي. حسن پاشا، ته له همدې ګړۍ نه پوره واک لرې، چې هر څنګه لازمه ګڼې سرتېري وګماری او برید کولو ته چمتو اوسه. ته به د ټولو ځواکونو عمومي قوماندان یې، د برید تیاری ونیسه او د غره د شوکمارو کار پای ته ورساوه. که کوراوغلو تر پښو وغورځوئ، خپل صدراعظم به دې کړم.»

سترخان بیا مجلس ته مخ وګرځوه او وې ویل:«حاضرینو، پوه شئ او خبر شئ چې له دې ګړۍ وروسته حسن پاشا د لښکر عمومي قوماندان دی او پوره واک لري. هر څوک چې د ده له فرمان نه سر وغړوي، د دار پړی د هغه په انتظار دی.»

د مجلس خلک نه پوهېدل چې څه ووایي، زړونه یې له کینې او کرکې نه ډک شوي ول.

حسن پاشا د خپلکار له مجلس نه ووت او له ځنډ پرته توقات ته ولاړ او د سرتېرو ګمارنه یې پیل کړه. د سرتېرو د ګمارنې په وخت یې د خپل لاس لاندې پهلوانانو او سرګروپانو سره یې جنګي شوراګانې جوړولې، چې پر چنلي بئل باندې د برید نقشه جوړه کړي.

د دغو شوراګانو نه په یوې کې مهتر **موتوز**، چې ستر پهلوان وو، حسن پاشا ته وویل:«پاشا دې سلامت وي، موږ د خپلکار او ستاسو د پښو خاورې یو او پوهېږو چې ستاسو فرمان د خدای فرمان دی او هېڅوک حق نه لري ستاسو له فرمان نه سرغړونه وکړي. خو دا خبره هم ده که کوراوغلو په قیرآت سپور وي چې د ټولې دنیا خلک راټول شي بیا هم د ده د سر نه یو ویښته کمولی نشي. که غواړې کوراوغلو له منځه لاړ شي، لومړی باید آس یې تر لاسه وباسو او که داسې نه وي نو د کوراوغلو سره جنګېدل به هېڅ پایله و نه لري. د مهتر موتوز خبره د حسن پاشا په نظر عاقلانه ښکاره شوه، وې ویل: »موتوز، څوک چې په درد پوه شي، درمل یې هم پېژني. وایه، وګورو څنګه کولای شو قیرآت د کوراوغلو له لاسه وباسو؟»

مهتر موتوز وویل:«پاشا دې سلامت وي، قیرآت خو په پیسو اخیستلای نه شو، له سره تېر یو کس باید چنلي بئل ته لاړ شي یا د خپل سر وبایلي یا قیرآت غلا کړي او رایې ولي.»

حسن پاشا د مجلس خلکو ته وکتل. ټولو سرونه ښکته اچولي ول. د چا غږ پورته نه شو، ناڅاپه د مجلس پایزار ځای نه خیرن پرن پښې لوڅې ګنجي راپورته شو. د مجلس خلکو وکتل، ګنجي حمزه یې وپېژانده. ګنجي حمزه نه پلار درلود او نه مور او نه کور او ژوند. هېڅ پته نه وه، چې له کومه خوري او چېرته څملي. په هېڅ جومات او مجلس کې چا ځای نه ورکاوه،

چې ځپلۍ به پټې کړي. د سپي ځای وو خو د ده نه وو. اوس يې دې جنګي شورا ته ځنګه لار موندلې وه؛ يوازې په خپله پوهېده. پخوانيو ويلي دي، ګنجيانو ته زرهاو چلونه ورځي.

مطلب دا چې حمزه د مجلس منځ ته راغی او وې ويل:«پاشا، دا کار، زما کار دی. دلته پهلواني او د مټ زور په کار نه دی. بايد د چل نه کار واخيستل شي او چل زما پلرنی او نيکه نی کار دی. که مې وکړای شو قيرآت راولم نو راوستی به مې وي، که مې و نه شو کړای او کوراوغلو راباندې پوه شو، نو هېڅ نه کيږي، پرېږدئ د هېواد له زرهاو ګنجيانو ځخه يو سر کم شي.»

حسن پاشا وويل:«حمزه، که دې قيرآت راوړ، د دنيا ټولې اړتياوې به دې پوره کړم.»

حمزه وويل:«يوازې د دنيا مال په درد نه خوري.»

پاشا وويل:«حمزه، بيګ (خان) به دې کړم، د خانۍ مقام به درکړم.»

حمزه وويل:«نه پاشا، دا هم يوازې زما د ستونزې غوټه نشي خلاصولی.»

حسن پاشا وويل:«تا به خپل زوی کړم.»

حمزه وويل:«نه، د مجلس خلک دې ستا نه لوګي شي. زه د دوی نه هېڅ يو يوازې نه غواړم او ته هم درې واړه يو ځای ما ته نه راکوئ. پرېږده ستا نه يو داسې څه وغواړم چې ما ته له دې درې واړو ډېر ګران وي او تا ته ارزان.»

حسن پاشا وويل:«وايه، وګورم څه غواړئ.»

حمزه وويل:«پاشا، زه دې لور غواړم.»

حسن پاشا د دې خبرې په اورېدو سره عصباني شو او د تخت بازو يې کلک په سوک وواهه او غږ يې وکړ:«دغه بې سره بې پښو احمق وباسئ. دغه ګنجی غواړي زما زوم شي...»

که مهتر مورتوز د ګنجي مرستې ته نه وای وردانګلي، جلادانو په هماغه دقيقه کې ټوټې ټوټې کاوه. مهتر موتوز د جلادانو مخه ونيوله او حسن پاشا ته يې وويل: «پاشا، ستا نه ځار شم، آيا د سترخان فرمان دې هېر کړی دی، چې په هر وزن چې وي د کوراوغلو کار ختم شي.»

حسن پاشا په کرار شو او د ځان سره يې حساب وکړ. ويې ليدل چې بله لاره نلري پرته له دې چې بايد ګنجی حمزه پخلا کړي. له دې کبله يې حمزه ته وويل:«احمقه، آخر تا په دې جينۍ که څه ليدلي دي، چې له هر څه يې ښه ګڼې؟»

حمزه وويل:«پاشا، ته په خپله پوهېږې چې ګنجيان ټول د حريف په چل پوهيږي، ښه ده، زه هم بالاخره له ځان سره د دخل او خرج حساب وکړم. زه پوهېږم چې ته دغه درې واړه شيان يو ځای ما ته نه راکوې، يعنې هم مال او شتمني راکړی، هم ما حمزه خان کړی او هم مې خپل زوی. خو که لور دې وکړم ستا زوم به شم او د سړي زوم د هغه د زوی په شان وي، بيا مال او شتمني او مقام په خپله راځي.»

د مجلس ټولو خلکو د حمزه پر پوهه او زيرکۍ باندې شاباسي ووايه. حسن پاشا په فکر کې ولاړ. زړه يې هېڅ نه غوښتل خپله لور ګنجي حمزه ته ورکړي خو له بل پلوه يې فکر کاوه که چېرې قيرآت په لاس راشي، کوراوغلو به مات شي او دغه وخت به صدراعظمي ده ته ورسيږي. له دې کبله يې وويل:«حمزه، منم يې.»

حمزه وویل:«نه پاشا، داسې نه شي کېدای، زحمت وباسه دوه کرښې لوظنامه ولیکه او په پای کې یې مهر کړه او ماته یې راکړه، چې په تخرګ جیب کې یې کېږدم. بیا مهلت وټاکه، که د مهلت تر پایه مې قیرآت راوړ، لور دې راکړه، که مې را نه وړ، ووایه چې څټ مې ووهي.»

حسن پاشا له مجبورۍ دوه کرښې لوظنامه ولیکله او مهر یې کړه او د ګنجي حمزه په لاس یې ورکړه او مهلت یې وټاکه. ګنجي حمزه کاغذ واخیست، غبرګ یې کړ او په تخرګ جیب کې یې کېښود او د جیب خوله یې په لوی خنجکی ستنې ټینګ وتاړه. او وې ویل:«اوس اجازه راکړه چې رخصت شم.»

*　　　*　　　*

اوس موږ حسن پاشا او نور پر خپل ځای پرېږدو، چې د لښکر ایستلو او پر چنلي بئل باندې د برید تیاری ونیسي، او ځو په ګنجي حمزه پسې.

ګنجي حمزه چموسې په پښو کړی او پېټاوې یې وتړلې، یوه مړۍ ډوډۍ یې په دستمال کې تاو کړه او پر ملا پورې یې وتړله او ډانګ یې په لاس کې واخیست او روان شو.

د شپې او ورځې یې مزل کاوه، واټونه یې وهل، د ونو تر سیوري لاندې به یې لږه غونډې دمه کوله، او په غرونو او درو کې به پورته ښکته تلو څو یو ورځ مازیګر د چنلي بئل د غره لمن ته ورسېد.

کوراوغلو د یو غټ کمر پر سر ولاړ وو، د کاروان د تګ لاره یې څارله چې ګوري یو کس چنلي بئل ته راروان دی او په خړپوڅو غره ته خیژي.

کوراوغلو تر هغه ایسار شو چې ګنجي حمزه د کمر بېخ ته راورسېد او پورته ختلو باندې یې شروع وکړه. کوراوغلو راکوز شو او د ګنجي حمزه مخه یې ونیوله او ورته یې وویل:«و نه ښورې! وایه څوک یې! له کومه راځې او چېرته ځې؟ حمزه ناڅاپه سر را پورته کړ، ګوري یو ځوان یې مخې ته ولاړ دی، داسې ځوان چې سړی جرئت نشي کولای مخ ته یې وګوري، سترګې یې له غضبه ډکې او بریتونه یې د ګڼو د ښکر په شان تاو را تاو خښېدلو او ځیرولو ته تیار، توره یې تر ملا داسې چې سړي به له ځان سره وویل:«دغه توره به هېڅکله د خانانو او د خلکو د دښمنانو د وینو تویولو څخه مړه نشي. وګوره توره څنګه په خپل تېکي کې د خپګان احساس کوي! د دغې تورې اوسپنه یې ګواکې په کینې سره ویلې کړې ده! ته به وایې چې د کوراوغلو توره تل تا ته وایي: اې کینې، ته هم د مینې په شان سپېڅلې یې! موږ نشو کولای خلکو ته خپله مینه ثابته کړو، مګر دا چې د خلکو له دښمنانو سره کینه وکړو، ته د ظالم د وینې په تویېدو سره مظلومانو سره مینه کوې.»

ګنجي حمزه په لومړي نظر کوراوغلو وپېژانده خو ځان یې په ټګۍ وواهه او وې ویل:«په کوراوغلو پسې ګرځم.»

کوراوغلو پوښتنه وکړه: «له کوراوغلو سره څه کار لرئ؟»

حمزه وویل:«درد او بلا دې زما پر ځان! زه مهتر یم شپې او ورځې مې د خانانو او پاشاګانو په نوکرۍ کې خوشې تېرې کړي دي. د چنګښو نه ډکو ډنډونو اوبه مې دومره څښلي دي، چې شونډې او تالو مې له ختو نه پړسېدلي دي، کاشکې زما پر ځای مور مې یو تور سپی زیږولی وای او زه یې په دې مصیبت باندې نه وای اخته کړی. څنګه چې سر مې ګنجی دی، په هېڅ ځای کې تم کېدای نه شم، هر څومره چې تکلیف وباسم او ور ته کار

وکړم، خو چې پوه شي سر مې ګنجی دی، شړي مې. نو د ګنجي توب له لاسه راباندې دا ښکلې او پراخه دنیا تنګه شوې ده. نه پوهېږم څه خاورې پر سر باد کړم. اوس راغلی یم کوراوغلو ووینم. د قدمونو یې ځار شم. اورېدلي مي دي پراخه سینه او ځوانمردي لري او ډوډۍ له هیچا نه سپموي. یا به مې پرېږدي د دسترخوان پاتې شونې یې وخورم او د یوې ګټې او سوړي منځ کې د خپل عمر وروستنۍ ورځې تېرې کړم یا دا چې له تنه مې سر جلا کړي، چې د تل لپاره د درد او غم نه خلاص شم، له دغه بې فایدې سر نه، چې هېڅ ارزښت نه لري د کوراوغلو تر قدمونو ځار کړم.»

ګنجي حمزه خپلې خبرې بس کړې او په های های ژړلو او اوښکو تویولو یې پیل وکړه، داسې یې ژړل او اوښکې یې تویولې، چې پر حال یې د کوراوغلو زړه وسو او وې ویل: «پاڅه ځو! کوراوغلو زه خپله یم.»

حمزه چې دا خبره واورېدله د کوراوغلو پښو ته پرېوت او وې ویل:«ستا نه ځار کوراوغلو، ما له خپله دره مه شړه! پر ما رحم وکړه!»

کوراوغلو، حمزه له ځمکې راپورته کړ او وې ویل:«پاڅه، ته خو آخر سړی یې! بایده نه دی، چې سړې دې د یوې مړۍ ډوډۍ په خاطر د چا پښو ته پرېوزي.»

ګنجی حمزه راپورته شو. کوراوغلو وویل:«ښه، وګورم څه کار دې له لاسه کېږي.»

حمزه وویل:«کوراوغلو، زه درنه ځار شم، زه پوهېږم چې ته نشې کولای ما په دې ګنجي سر سره کبابي او د شرابو وېشونکی وټاکې، همدومره چې یو آس زما په لاس راکړې او در ته یې وروزم، خوښ یم. پلار او نیکه مې هم دا کار کاوه.»

کوراوغلو، گنجي حمزه له لاسه ونیو او یارانو ته یې راووست.

یارانو یې وویل:«کوراوغلو، دا دې له کومه پیدا کړ؟ ښه ده هر څه چې غواړې ور یې کړو او په خپله مخه لاړ شي. پاتې کېدل یې په چنلي بئل کې ښه نه دي.»

کوراوغلو وویل:«خو هېره کړې مو ده چې موږ د همدغسې کسانو، د همدغسې بېوزلانو په خاطر په چنلي بئل کې جنګیږو؟ اصلاً موږ په چنلي بئل کې د څه شي لپاره راټول شوي یو؟غواړم دا را ته ووایئ.»

د یارانو نه یو تن، دلي حسن وویل: «کوراوغلو، رښتیا چې ته یو واقعي انسان یې، د نه خلاصېدونکې کینې تر څنګ نه خلاصېدونکې مینې ستا په ځان او زړه کې ځای نیولی دی، کله چې څوک د مینې اړ ووینې، حاضر یې چې له هر څه لاس واخلې او کله چې له دښمن سره مخامخ کېږې د خپل هر څه نه لاس اخلې څو په ټول ځواک سره له دښمن سره کینه وکړې او وینه یې توی کړې.»

د چنلي بئل ښځې د غاړو څنډو نه راغلې وې او خبرو ته یې غوږ نیولی وو، نګار بي بي، د کوراوغلو مېرمن، سړي او ښځې ټیل وهلې او رامنځ ته شوه او دلي حسن ته یې مخ واړوه او وې ویل:«دلي حسنه، ته رښتیا وایې، خو دا ځل لکه چې کوراوغلو بې ځایه مینه کوي، څه پته ده چې دا سړی د حسن پاشا جاسوس وي؟»

چا څه و نه ویل. کوراوغلو چې ولید یاران یې ټول د نګار پر خوا دي، وې ویل: «دا بیچاره،که ټول اور هم شي، نشي کولای ان د خپلو پښو لاندې ځای وسوزوي. نو ښه به وي چې پرېږدو یې په په چنلي بئل کې پاتې شي

او یوه مړې ډوډۍ وخوري او د خپل عمر ځو وروستۍ ورځې له سرخوږۍ پرته تېرې کړي.»

ګنجي حمزه په چنلي بئل کې پاتې شو. نس یې مړاوه. او هغه چارې به یې سرته رسولې چې یارانو به ورته ښوولې. چارې به یې دومره ژر او ښې سر ته رسولې چې ژر یې د ټولو درناوی لاس ته راوړ. چنلي بئل داسې ځای نه وو، چې د سړي درناوی په کالیو او شتمنیو پورې وي. اصلاً هلته چا شتمني نه درلوده. هر څه چې ول د ټولو مال وو. ټولو کار کاوه، ټول جنګېدل، ټولو خوړل او پر خپل وخت به یې د شرابو، نڅا او د ساز مجلسونه جوړول. کوراوغلو چې کله د ګنجي حمزه چالاکي ولیده، د یو مرګوني یابو ساتنه یې ده ته ورکړه. دغه یابو ته چې، ډېر زیات کار یې کړې وو او پیټي یې چلولي ول، له پوټکي او هډوکي پرته نور څه ورته نه ول پاتي.

ګنجي حمزه د یابو ساتنه او پالنه په داسې ډول پیل کړه چې سهار او مازیګر به یې پالنه کوله او د زړه له کومې به یې خدمت کاوه. کله به یې هم د نورو آسونو اوربشې او وابښه پټول او د یابو مخې ته به یې اچول. یابو به خوړل. ورځ په ورځ به یې ښه ښه کېده، په لږه موده کې پوره چاغ او کار کولو ته تیار شو.

یوه ورځ کوراوغلو غوجل ته سر ورښکاره کړ. یابو یې ولید. لومړی یې و نه پېژانده. وروسته چې یې وپېژانده حیران دریان پاتې شو. وې ویل:«حمزه، زه هېڅ نه پوهېدم چې ته د آسونو دومره ښه پالنه کولای شئ.»

حمزه وویل:«ځار دې شم کوراوغلو، ما چې سترګې غړولي دا کار کوم او پلار او نیکه مې هم دا کارونه کول...»

کوراوغلو وویل:«نه پوهېږم څنګه شو چې سرکال دورآت څه خوار او کمزوری شوی دی. ښه ده هغه تا ته وسپارم. حمزه باید داسې پالنه یې وکړې چې ډېر ژر قیرآت ته ورسېږې.»

ګنجي حمزه د دې خبرې په اورېدو سره په زړه کې ګوړې ماتولې. نن دورآت درته سپاري، خامخا سبا به د قیرآت وار راشي.

د کوراوغلو یاران، ښځې وې که نارینه، خوښ نه ول چې دورآت حمزه ته وسپارل شي. خو حمزه د کوراوغلو په زړه کې داسې ځای نیولی وو، چې کوراوغلوورباندې لږ شک هم نه کاوه.

دورآت او قیرآت دواړه په یوه غوجل کې ساتل کېدل. د دواړو آسونو په پښو کې زولانې وې، چې ببلې ببلې کلي ګانې یې درلودې. سربېره پر دې د هر یوه په غاړه کې کلک ځنځیرونه پراته ول چې هغه هم د غوجلې پر دیوالونو باندې میخ شوي ول. هېڅ پهلوان نشو کولای د آسونو مخې ته ورشي او که په یو ډول ور هم شي په هېڅ ډول نشي کولای آسونه ایله کړي او بو یې ځي. کلي ګانې خپله کوراوغلو ساتلې.

کوراوغلو، حمزه بوت او دورآت یې په لاس ورکړ. حمزه د آس په ساتنه کې سخت کوښښ کاوه. خو کله چې آس په چاغېدو راغی، ګنجي حمزه ورته اوربشې او واښه کم کړل. آس بیا په خوارېدو شروع وکړه. کوراوغلو د حمزه نه پوښتنه وکړه: «حمزه ولې دورآت بیا ورځ په ورځ کمزورې او خوارېږي؟ لکه چې ښه ساتنه یې نه کوې؟»

ګتجي حمزه وویل:«هر څه چې زما له لاسه پوره وي نه یې سپموم. خو فکر کوم دورآت تازه هوا ته اړتیا لري. آخر، کوراوغلو، دغه بې ژبې حیوان

شپه او ورځ په غوجل کې تېروي. د پښو او ځتې نه هم تړل شوی، هرو مرو د کمزوري سبب يې همدا دی.»

کوراوغلو د دورآت د زولنې کلي راواخيسته او حمزه ته يې ورکړه، چې کله نا کله آس بهر وباسي څو تازه هوا پرې ولگي.

بيا يارانو يې نيوکه وکړه، چې بايده نه دی سړی په هر کس او ناکس باور وکړي. که گنجی حمزه دورآت وتښتوي، څه کولای شو؟

کوراوغلو بيا ښځې او نارينه غلي کړل او وې ويل:«هېڅ مه ډارېږئ. هېڅ نه کېږي.»

گنجي حمزه په څو ورځو کې دورآت دومره تيار کړ، چې اصلاً د کمزورۍ او خوارۍ نښه په کې پاتې نشوه.

ورځې يو پر بل پسې تېريدلې او حمزه ډارېده چې و به نشي کړای پر وخت قيرآت حسن پاشا ته ورسوي. مهلت هم په ختمېدو وو. له ډېرې مودې فکر او خيال او شک او انديښنې وروسته يې يوه شپه له ځان سره وويل:«که زه يو کال دوه کاله هم دلته پاتې شم، کوراوغلو به هېڅکله د قيرآت کلی ماته رانکړي او سر ببره پر دې په توقات کې داسې څوک نشته، چې د قيرآت او دورآت تر منځ فرق وکړي. ښه ده همدا شپه دورآت بوځم او حسن پاشا ته يې ورکړم او ورته ووايم چې قيرآت همدا دی. بيا به د پاشا لور واخلم او څو ورځې به عيش او نوش وکړم او د دنيا غم به هېر کړم. څو پورې به د هر کس او ناکس د دسترخوان جوټه خورم او له هر ځايه به شړل کيږم؟ د پاشا لور چې مې ښځه شوه، نور څوک را ته په کږه سترگه نشي کتلای، نور څوک جرئت نه کوي ما ته گنجی حمزه ووايي. زه به حمزه بيگ شم، د پاشا زوم! د پاشا د زوم زړه چې هر کار وغواړي، کولای شي. هغه

وخت به د هغه ټولو شپو تلافي وکړم په کومو کې چې به نار وم او خاورو خزلو کې پروت وم. په ییلاق کې به ځانته پرتميني مانۍ جوړې کړم. بې شمېره مينځې او نوکران به لرم، په ميليونو ميليونو پيسې به لګوم. ګران بيه شراب به څښم. د زرکو، چرګانو او پسونو غوښې او کبابونه به خورم. ګران بيه او ښکلې جامې به اغوندم. ځانګړي ښکار ځايونه به لرم. مهتر، پهره دار او څه او څه به لرم!... آخ خدايا! له ډېرې خوشالۍ لېونی کېږم!...

له چنلي بئل څخه د ګنجي حمزه تېښته

ګنجي حمزه دا فکرونه کول او تلو ته تيارېده، دورآت يې زين کړ او سپور شو او روان شو او د سيلۍ په شان د چنلي بئل نه لرې ووت. په سبا يې، دلي مهتر آسونو ته سر ورښکاره کړ. ګوري چې نه دورآت شته او نه ګنجی حمزه، پوه شو چې اوبه له ورخه تېرې دي، په غضب او چيغو کوراوغلو ته راغی او راويښ يې کړ او ورته يې وويل: «پاڅه چې نور د خوب وخت نه دی، ګنجي حمزه دورآت تښتولی دی!»

په چنلي بئل کې غوغا ګډه شوه. يارانو، ښځو او نارينه وو، د کوراوغلو په ملامتولو شروع وکړه:«مګر تا ته مو نه وو ويلي، چې په هر کس او ناکس باور کول په کار نه دي؟ فرق نه لري که د پهلوان آس بوځي يا يې ښځه، دواړه د ده ناموس دي.تر اوسه زموږ له ډاره د چنلي بئل په آسمان کې مرغۍ نه شوه الوتلای. د کوراوغلو او چنلي بئل او يارانو له نامه به خانان، پاشاګان او سترخان لړزېدل، خو اوس ګورئ چې زموږ کار دې ځای ته ورسېده چې يو بې نامه او نښانه ګنجی بوډا راغی له دې ځايه يې آس وتښتاوه او لاړ. همدا نن او سبا، چې هر ځای ته خبر ورسېږي له هرې لورې به دښمنان زموږ پر خوا مخه کړي. کوراوغلو تا په خپل لاس داسې کار وکړ، که چېرې ټول جهان سره لاسونه يو کړی وای، نه يې شو کولای. اوس وګورو چې دورآت به له کومه پيدا کړې؟»

کوراوغلو وويل: «دورآت نه شته خو قيرآت شته. ورباندې سپرېږم او ځم دورآت پيدا کوم. لږ مې ملامت کړئ.»

نګار بي بي رامخ ته شوه او وې ویل:«ولې به دې نه ملامتوو؟ تا د چنلي بئل قانون مات کړ. مګر تا پخپله موږ ته نه دي ویلي، چې د بې ځایه مینې او رحم د احساس قرباني نه شو؟ مګر تا پخپله نه دي ویلي، چې ځینې وخت یوه بې ځایه مینه په زرهاو خیانتونه او کشالې په ځان پسې راوړي؟ تا پخپل بې ځایه رحم او شفقت سره چنلي بل ته د جاسوسانو او خیانتکارانو پښې راوغزولې.

ته څه پوهېږې چې دغه جاسوس له کومه راغلی وو او دورآت یې چېرته بوت چې ته وایې ورپسې ځم او پیدا کوم یې؟ دورآت لاړ او اوس باید د غلیم برید ته منتظر اوسو...د چنلي بئل اوسپنیز دیوال درز کړی، دا کار به زموږ غلیمان خوشاله او زړه ورکړي.»

کوراوغلو سخت په غصه وو، خو څنګه چې پوهېده پخپله دې ګناهکار دی هېڅ غږ یې نه کاوه او یوازې یې د قهر او خپګان له زوره خپل بریتونه ژوول او تاوېده راتاوېده به.

ناڅاپه جګ شو او **ایواز** ته یې مخ وراړه او وې ویل:«ایوازه! ماته شراب راوړه!»

پهلوان ایواز شراب راوړل. کوراوغلو اووه جامه شراب یو په بل پسې پر سر راواړول. بیا یې دلي مهتر ته مخ واړوه او وې ویل:«آس زین کړه! قیرات یې زین کړ او د هغه مخې ته یې راوست. دغه وخت کوراوغلو ګونګ وو او ژبه او شونډې یې نه خوځېدلې. مخ یې دومره سور شوی وو، چې سړي خیال کاوه اوس به اور واخلي. قیرآت چې پر خپلې شا کوراوغلو ولید، د هغه په غصه پوه شو، سُم یې پر ځمکه وواهه او داسې دوړې یې راپورته کړې چې پهلوان یې له سترګو پناه کړ. دغه وخت کوراوغلو یوه چیغه

وویسته که د جګړې ډګر وای نو د لښکر زړه به چاودلی وای او وسله به یې پر ځمکه لوېدلی وای.

قیرآت د کوراوغلو د چیغې په ځواب کې په دواړو پښو ودرېد او وزرې او غاړه یې جګه کړه او داسې وشنېده، چې له لوړو څخه ډبرې ولړزېدې او راوغورځېدې او د آواز انګازې یې د چنلي بئل د غره په سل هاوو ځایو کې تاوراتاو شوې، ته به وایې په سلهاوو آسونه وشنېدل. دغه وخت کوراوغلو او آس یې د ګرد او دوړو له منځه د برېښنا په شان ووتل او د غره څخه راکښته شول. لږه شیبه وروسته د چنلي بئل یارانو د ځار د کمر له سره د دښتې په زړه کې یوه سپینه لیکه ولیده چې په تیزۍ سره لرې وځي او سپینه کرښه شاته پرېږدي.

ګنجی حمزه د ځان له ډاره په هېڅ ځای کې تم نه شو. آس یې زغلاوه او روان وو. کله به یې شا ته هم کاته او آس به یې واهه. لږه لاره پاتې وه چې څلوېښت ژرندو ته ورسیږي چې بیا یې شا ته وکاته، ویې لید د لېرې نه داسې دوړې هوا ته پورته کیږي ته به وایې چې خاورې بادیږي، لږ چې ځیر شو کوراوغلو یې ولید چې قیرآت زغلوي او لوړې ژورې ته هېڅ نه ګوري او د سیلۍ په شان را روان دی، که پر ځمکه وغورځیږي زر ټوټې به شي.

د ګنجي حمزه خوله وچه شوه، ژبه یې په خوله کې نه چلېده او احساس یې وکړ، چې ډېر پخوا مړ شوی او په قبر کې پروت دی. نور یې له لاسه څه پوره نه وو پرته له دې چې په ډېره منډه یې ځان د ژرندې ور ته ورساوه او راکوز شو او د دورآت جلو یې د ور په درشل پورې وتاړه او په تلوار یې ژرندګري ته غږ کړ، ای ژرنده ګره بدبخته، ژر راووځه، دروازې ته دې اجل رارسېدلی دی.

ژرندګړی ژر راووت خو په پښو نه شو ودرېدلای، په ډار او اندېښنه یې پوښتنه وکړه: «وروره څه خبره ده؟ زما بوډا نه څه غواړي؟»

حمزه وویل: «زه هېڅ نه غواړم. ګوره هغه چې را روان دی کوراوغلو دی د چنلي بئل نه راځي. آسونه یې ناروغه شوي دي، هر راز دارو درمل ورته ګټه و نه کړه، نو حکیمانو او کیمیاګرو ورته ویلي دي، چې د ژرندګري ماغزه د دې مرض دوا ده او اوس کوراوغلو د ژرندګري په ماغزو پسې ګرځي چې آسونه یې ښه شي. که نه نو له آسونو پرته د خانانو او پاشاګانو سره نه شي جنګېدلی. زه حسن پاشا رالیږلی یم، چې ژرندګري خبر کړم چې پر وخت ځانونه بچ کړي. مګر اوریدلي دې نه دي، چې حسن پاشا غواړي چنلي بئل ته لښکر وباسي.»

ژرندګړی وارخطا او غلی وو، آخر یې وویل:«ولې مې نه دي اوریدلي، خو اوس وایه چې څه خاورې پر سر باد کړم؟ اووه اته کسه ډوډۍ خواره لرم چېرته نه شم تښتېدای.»

ګنجي حمزه وویل:«ژر شه جامې دې وباسه زما جامې واغونده او لاړ شه د ناوې لاندې پټ شه. زه به په یو ډول کوراوغلو تېر باسم او که مې تېر نه باسلو، پرېږده چې ما مړ کړي. ته ښځه او اولاد لرې. هېڅ مې زړه نه غواړي چې اته کسه ډوډۍ خور یتیمان او بې سرپرسته پاتي شي. زه یو وزګار او بې کسه سړی یم، هسې هم له ژونده ستړی شوی یم.»

ژرندګړي سمدلاسه خپلې جامې وویستلې او د ګنجي جامې یې واغوستلې او لاړ د ژرندې ناوې لاندې پټ شو. ګنجي حمزه هم ژر د ژرندګړي جامې واغوستلې او ځان یې د اوړو ډېری ته وغورځاوه او سر مخ یې په وړو سپین کړ.

ناڅاپه کوراوغلو لکه اجل د ژرندې ور ته راورسېد او غږ یې وکړ:»ای ژرندګړي، ژر بهر ته راوځه!»

ګنجی حمزه د ژرندګړي په جامو کې راووت او وې ویل:«ما ته وایې؟ په خدمت کې حاضر یم.» کوراوغلو وویل: «هغه پر آس سپور، چې همدا اوس له ما نه مخکې دلته راغی، څه شو؟»

ګنجي حمزه وویل: «لاړ، د ناوې لاندې پټ شو. نه پوهېږم چې څه کار یې کړی، چې ته یې ولیدي رنګ یې والوت او لاړ د ناوې لاندې پټ شو. ما ته یې هم وویل چې چا ته یې ځای و نه ښیئم.»

کوراوغلو په ټوپ له آسه پلی شو او وې ویل:«ته زما د آس جلو ونیسه، زه پوهیږم چې څه ورسره وکړم.»

بیا یې د قیرآت جلو د حمزه په لاس کې ورکړ او دننه ورغی. ټیټ شو او وې ویل: «حمزه راوځه!»

ژرندګړي لا پسې ځان لېرې کړ او وې ویل: «ولې بهر ته درووځم؟ زه هغه ماغزه نه لرم، چې ستا د آسونو مرض ښه کړي. ښه ده چې دلته مړ او بهر ته و نه ووځم.»

کوراوغلو وویل: پرېږده احمقه! مرض څه دی؟ ماغزه څه دي؟ درته وایم راووځه. مه مې عصباني کوي.»

ژرندګړي بیا ځان لا راکاږه او کوراوغلو هم ور ننه وت څو بالاخره د ژرندګري پښه یې ونیوله او بهر ته یې راوویست، خو چې سترګې یې ورباندې ولګېدې وېې لید چې ګنجی نه دی، کوم بل سړی دی. هغه وخت پوه شو، چې ګنجي حمزه ډېر بد تېر ایستلی دی، فوراً یې بهر ته رامنډه کړه. بهر یې څه ولید؟ ګنجی حمزه یې ولید پر قیرآت سپور دی او حرکت ته

تیار، هغه وخت چې حمزه د دورآت پالنه کوله، لنډه آشنایي یې هم د قیرآت سره پیدا کړې وه. سربېره پر دې کوراوغلو په خپله د هغه جلو د حمزه په لاس ورکړې وو او همدا وجه وه، چې حمزه په ډېر لږ نوازش او غوړه مالي سره توانېدلای وو پر قیرآت سپور شي. کوراوغلو نور ځمکه او آسمان نه پېژانده. قهر یې سترګې ړندې کړې وې. غوښتل یې توره راوباسي او وار وکړي خو فکر یې وکړ چې که قیرآت یو ګام واخلي نو مرغۍ هم د هغه د پوندو ګرد ته نشي رسېدلی. بیا به اوبه له ورخه تېرې شوې یې. له دې کبله لږ په آرام شو او حمزه ته یې وویل:«ای حمزه، تېز راغلی یم. قیرات خولې شوی، که داسېورباندې سپور شې نو آس به ناروغه شي. راکوز شه لږ یې په لاره بوځه چې خوله یې وچه شي.»

حمزه وویل: «پروا نه لري. بیړه نه لرم. کرار کرار ځم خوله به یې په خپله وچه شي.»

حمزه دا وویل او آس یې روان کړ. کوراوغلو ولید چې حمزه آس ډېر وران زغلوي، جلو یې داسې ټینګ راکاږي چې نږدې دی د آس شونډې څیرې شي. کوراوغلو بې تابه شو او وې ویل:«نمک حرامه ولې زما په مخ کې آس داسې آزاروې؟ مګر نه پوهېږې، چې قیرآت زما د سترګو تور دی؟ د هغه ډوډۍ او مالګې حق دې ښه په لاس راکړ چې تا ته مې درکړې وه.»

حمزه وویل:«کوراوغلو، ته پهلوان یې، د ځوانمردۍ او سخاوت نوم دې تللی، له یوې میاشتې نه لږه مې ستا د دسترخوان جوټه خوړلې ده، نو ولې یې راته یادوې؟ تاسره نه ښایي، اوس یو آس څه ارزښت لري، چې دومره عذر او زاري کوی؟»

کوراوغلو وویل:«مکاره حمزه، ټګي او برګي مه کوه. ښه پوهېږې، چې قیرآت یعنې څه. اوس که خانان او پاشاګان واوري، چې قیرآت یې وړی دی، څه پوهېږې چې څومره خوشالي به وکړي؟))
حمزه وویل: «کوراوغلو، زه باید لاړ شم. دا خبرې دې په ځان وسپاره.»
غوښتل یې چې روان شي چې کوراوغلو وویل:«ای حمزه، غوږ ونیسه وګوره څه درته وایم. پوهېږم چې ته قیرآت نه شې ساتلی. رښتیا وروایه چا چنلي بئل ته راستولی وې؟»
حمزه وویل:«کوراوغلو، پوه شه او خبر شه، هر څه چې مې په چنلي بئل کې تا ته ویلي ول، رښتیا ول. دې ګنجي سر پر ما باندې دا دومره ښکلې او پراخه دنیا راتنګه کړې ده. هر چېرته لاړم لکه د سپي یې وشړلم. د هېچا نه خوښېده چې زما مخ ته وګوري. اوس قیرآت بیایم حسن پاشا ته یې ورکوم څو زه هم ښه ورځ ووینم او د خپل بخت نه غچ واخلم.»
کوراوغلو وویل: «دا دې خپل فکر وو، که حسن پاشا درته دا لار ښودلې ده؟»
حمزه وویل: «حسن پاشا.»
کوراوغلو فکر وکړ او وې ویل:«ته څه خیال کوې، چې چا پر تا دا توره ورځ راوستې ده؟»
حمزه وویل:«(څه پوهېږم، خامخا زما بخت به همداسې وو. شاید هم خدا... زه څه پوهېږم. یوازې غواړم له خپل بخت نه غچ واخلم.»
کوراوغلو وویل:«حمزه، پر تا هم زموږ د نورو میلیونو هېوادوالو په شان د حسن پاشا غوندې کسانو له لاسه توره ورځ راغلې، ته د دې پر ځای چې له هغوی سره وجنګېږې، مرسته ورسره کوی. ته چنلي بئل ته، میلیونو

هېوادوالو ته دې خيانت کوې. قيرآت راوله چې ببرته چنلي بئل ته ستانه شو. ته د چنلي بئل له يارانو څخه يې او حسن پاشا په وړاندې وجنګېږه، ته له دې لارې کولای شې انتقام واخلې او نورو ميليونو هېوادوالو ترڅنګ نيکمرغه شې.»

ګنجي حمزه وويل: «کوراوغلو، ما خپله لاره موندلې ده. خپلو هېوادوالو سره هېڅ علاقه نه لرم. هر څوک د ځان د هوساينې په فکر کې دی. زه لاړم.»

کوراوغلو وويل:«خيانتکاره، آس راکړه. څومره پيسې غواړې، که شتمني غواړې، دربه يې کړم.»

ګنجي وخندل او وې ويل:«کوراوغلو، تا چې دنيا په خپله ليدلې، مګر نه پوهېږې چې په خپله خداې هم ګنجيان نه شي تېر ايستلای؟ ښه، فرض کړه چې زه له آسه کوز شم، ته ما ژوندی پرېږدی چې هر څومره پيسې غواړم، را يې کړې؟ کوراوغلو جانه، جوړجاړې نه شم کولای، خوشې مې کړه لاړ شم اوږده لار مې مخې ته ده. زه توقات ته ځم که ته رښتيا کوراوغلو يې، په خپله راشه او قيرآت د حسن پاشا نه واخله، پرېږده چې زه هم له دې لارې نه د شتو څښتن شم. نور له ما نه لاس واخله.»

کوراوغلو وويل:«حمزه، پرېږده د آس بيه درته ووايم چې تېر دې نه باسي. د قيرآت بيه له اتيا زره سرکرده، اتيا زره پسونو، او اتيا زره خزانو او پيسو نه، له اتيا زره آسونو او اتيا زره غوايانو نه پورته ده.

حمزه وويل:«کوراوغلو، ببغمه اوسه زه قيرآت د دنيا په مال نه بدلوم. حسن پاشا راسره شرط ايښی دی، چې خپله وړه لور دونا بي بي ما ته

راکړي، زه لاړم ته هم خپله پوهېږې که قیرآت دې خوښېږي توقات ته راشه زه هم هلته یم. ژمنه کوم چې درسره مرسته وکړم د خدای په آمان.»

کوراوغلو نور ټینګ نه شو او چیغه یې کړه:«ځه خاینه، خو پوه شه، که سر دې لکه بادرنګ له تنه جلا نه کړم کوراوغلو به نه یم او حسن پاشا ته هم زما پیغام ورسوه او ورته ووایه که ژبه دې د څټ له طرفه را و نه باسم کوراوغلو به نه یم. که کور ورته ګور نه کړم، بی غیرته به یم. که قیرآت د خانانو په وینو کې و نه زغلوم، سړی به نه یم.»

حمزه وویل:«دا ستا او د حسن پاشا ستونزه ده، په ما پورې اړه نه لري.»

حمزه دا وویل او په آس یې آواز وکړ او د سترګو په رپ کې پناه شو. کوراوغلو یوازې د ژرندې په ور کې پرېوت او چیغه یې کړه. بیا کیناست او ساز یې سینې ته راټینګ کړ او افسوسناکه ساز یې وغږاوه او عاشقانه او له کینې نه ډکه سندره یې وویله.

کوراوغلو او یاران یې

اوس یې څنګه کولای شو چنلي بئل ته ستون شي او د یارانو مخ ته وګوري؟ که نګار، دلي حسن، دلي مهتر، ایواز د میرچي اوغلو او نور پهلوانان پوښتنه وکړي، چې قیرآت دې څه کړ، څه ځواب به ورکړي.

ګنجي حمزه یې په سینه داسې داغ ایښودلی و، چې هېڅ سړو اوبو یې درد نه شو کرارولی. ژرنده ولاړه او چوپه وه او څه ځورونکې یوازیتیا وه. ساز یې یوې خوا ته وغورځاوه او پړمخې پرېوت او منګولې یې ځمکې کې ښخې کړې.

شپه شوه. ژرندګړی لاپخوا تښتېدلی وو.کوراوغلو یو وخت سترګې وغړولې ګوري لمر خیره وهلې. ډېر وږی وو. دورآت هم ډېر وخت اوربشې نه وې خوړلې. په دې وخت کې یو سړی له دوو غویانو سره چې بار پرې پروت وو، راغی. د کوراوغلو نه یې تپوس وکړ:«ملګری، ژرندګړی چېرته دی؟»

کوراوغلو وویل: «ژرندګړی نه شته، اوس زه دلته یم.»

سړی باور نکړه.کوراوغلو نور د خبرو مجال ورنکړ او سمدلاسه یې جوالونه د غویانو له شا نه راکوز کړل.

دوه جواله اوربشی وی هغه یې د دورآت مخې ته واړولی. دوه جواله غنم یې په ژرنده واړول چې وړه شي. سړي غوښتل یو څه ووایي چې د کوراوغلو غضبناکه کتلو پر ځای کښیناو او ژبه یې ګونګه شوه. څو لمر ښه تودېدو، کوراوغلو هم وړه اغېرلي وو او هم یې ډوډۍ پخه کړی وه. بیا یې د یو غویي سر پری او کباب یې کړ او کیناست خوړلو ته، چې موړ شو سړي ته یې وویل: اکا ما وبخښه چې بیړه مې وکړه، څومره پیسې تا ته درکړم؟

مخې ته راشه! له ما مه ډارېږه.

د سړي ژبه تړلې وه، کوراوغلو د غويي او غنمو او اوربشو بيه څو چنده زياته حساب کړه او هغه ته يې ورکړه. بيا په دورآت سپور شو او د چنلي بئل پر خوا روان شو

*　　　　*　　　　*

ياران، نارينه او ښځمنې، کوراوغلو ته ډېر په اندېښنه کې ول، سترګې په لار ول چې کوراوغلو به کله راستنېږي. ناڅاپه يې کوراوغلو وليد چې دورآت يې له جلوه نيولې او راروان دی. سر يې ټيټ نيولی او سر او مخ يې د ژرندګړی په شان په وړو سپين دي. هماغه شيبه پوه شول، چې حمزه په څلويښت ژرندو کې، کوراوغلو تېر باسلی دی. ټولو سرونه ټيټ کړي ول، نه سلام او نه کلام. چا يې د حال احوال پوښتنه هم ونه کړه.

کوراوغلو چې راورسېد ايواز ورمخې ته شو او وی ويل: ښه سودا دې کړی ده کوراوغلو، وايه وګورو څومره سر دې دورآت پسې ورکړ؟ ژرندګړيتوب دې هم ياد کړی دی، مبارک دې شه.

کوراوغلو په کراتو مراتو سفرونه کړي ول، خو څه وخت به چې د سفر نه راستون شو هېڅکله د يارانو دومره سوړ چلند سره نه وو مخامخ شوی. ښځو به ورنه مخ اړه وو او سړو يې د سلام ځواب نه ورکاوه. د ټولو نه بد د ايواز زهرجنې خبرې وې، چې د غر په څېر درنې او زړه ځورونکې وې. کوراوغلو داسې حال درلود، چې نژدې وو له سترګو يې اوښکې روانې شي. په پای کې يې ساز سينې ته جوخت کړ او يوه غمژنه سندره يې وويله:

آخر تاسې ولې دومره خپه او نيولي ياست؟ ولې ما په يوه موسکا، دوه کلمو خبرو نه خوشالوئ؟ د دنيا شتمني د لاس د ورغوي خيرى دى، دا خو وير نه غواړي. ما په يوه موسکا خوشاله کړئ. خپه مه اوسئ. تاسو زما په ځان اور بل کړ. زړه مو راته کباب کړ. زما خپل غم بس دى. نو تاسې ټول مه خپه کيږئ.

ياران دومره خپه شوي ول، چې ان دې خبرو يې زړونه هم نرم نکړل. کوراوغلو ته يې نه کتل. ځينو هم اعتراض پيل کړ: اوس چې زموږ خبره کوراوغلو ته يوه پيسه ارزښت نلري نور په چنلي بئل کې ولې تم شو. ښه ده هر څوک په خپل کار پسې لاړ شي.

دا خبره په کوراوغلو بده ولګېده. له يوې خوا يې قيرآت له لاسه ورکړى وو او له بلې خوا يو بوډا ګنجى غولولى وو، اوس هم دا ټول درد او کړاو بس نه وو، چې يارانو ملامتول او بد خويي پيل کړه. کوراوغلو نور ټينګ نشو او ناڅاپه يې په ځيږه لهجه وويل: ما څوک په زوره ندي ايسار کړي. د هر چا زړه چې غواړي تلاى شي. آس زما خپل مال وو، اوس چې مې له لاسه ورکړ، ورمې کړ په چا پورې اړه نلري.

دې خبرې ياران وبوګنول. په چنلي بئل کې غوغا ګډه شوه. د غاړو څنډو نه يو دوه کسه پهلوانان تګ ته تيار شول. دلي حسن، تانري، تانيمار، ديل بيلمز، قورخو، قانماز چې د کوراوغلو له نامتو سرکردګانو (سرګروپانو) څخه ول او څو نورو سرګروپانو نګار بى بى ته وکتل. نګار بي بي د يارانو منځ کې زښت درناوى درلود. هغه پر ښکلا او پهلوانى سربېره، سخته کار پوه او زيرکه وه. يارانو ټولو د دې خبره منله.

نگار بي بي کله چې وليدو د پهلوانانو منځ کې اختلاف پرېوت او نژدی وه چې کار جدايي ته ورسيږي، ودرېده، هغه ټول چې تګ ته تيار ول، بېرته په خپل ځای کيناستل. دميرچي اوغلو، ايواز، ولی مهدی، چوپور، سفر او نور کيناستل. نګار ټولو ته مخ ورواړه او وی ويل: مګر هېر شوي مو دي چې د څه د پاره چنلي بئل ته راغلي يی؟ موږ دا پنډغالی په خپلو وينو جوړ کړی او تر څو پورې چې ان يو تن مظلوم په هېواد کې وجود ولري، له مبارزې به لاس وانخلو. تر څو پورې چې د چنلي بئل په شان د خورولي او ورورولي ژوند ټول هېواد او ټولو خلکو لپاره ممکن نشي، موږ حق نلرو سره جلا شو. د کوراوغلو زړه که غواړي کولای شي يوازې لاړ شي. موږ به تر هغې پورې چې سا مو په تن کې وي توره پر ځمکه کينږدو، مګر هغه ورځ چې د خلکو ټول د ښمنان او ټول مفتخواره د پښو نه وغورځيږي...

نګار بي بي خپله وينا ختم کړه او راغله د ټولو سرګروپانو او پهلوانانو منځ کې کيناسته او د کوراوغلو نه يې مخ واړوه.

په يو داسې وخت کې د نګار قهر د کوراوغلو زړه له غصې ډک کړ. ساز يې راواخيست او په سينه پورې يې ټينګ کړ او د نګار نه په ګيلې کولو سره د ساز په غږولو او د سندرې په ويلو پيل وکړ، داسې چې:

ای نګارې، زما ښايستې، تا د چا نه زده کړل چې زما زړه مات کړی؟ آخر ولې د قهرجنې غرځنۍ په څېر راته ګوری؟ ته خو هېڅکله له قهر کولو سره بلده نه وی!

نګار څه ونه ويل. ان سر يې هم پورته نه کړ چې کوراوغلو ته وګوري. کوراوغلو ژړلو ته نږدې شوی وو. بيا يې ساز له سينې سره جوخت کړ او په ګيلې، زاري او هيلې يې شروع وکړه:

آخر ولې زما نه مخ اړوې، نګارې؟ دوه ټکي خو ووايه، چې پوه شم ګناه مې څه ده.

نګار غلې غلې وکاته او په زوره يې وويل: يعنې ستا کار اوس دې ځای ته رسېدلی چې وايې د هر چا زړه چې غواړي لاړ دې شي خپل کار پسې؟ د زرو قدر زرګر پېژني. تا چې له اوس نه په ځان ستاينه شروع کړې، نو څنګه غواړې له خلکو سره مرسته وکړې او هغوی پاڅون او مبارزې ته راوکاږې؟ البته د هر چا، چې ستا په شان کار غټ شي، هېڅکله د خلکو قدر او قيمت نه پېژني. موږ دلته نه يو راټول شوي، چې د هر چا زړه هر څه وغواړي ويې کړي. ستا په سترګو او ورځو باندې هم مين شوي نه يو، چې هر څه وايې ويې منو. موږ ستا د زړورتيا او آزاد فکرۍ په خاطر چنلی بئل ته راغلي يو او ستا مشري مو منلی ده. موږ ټول دلته کار کوو او جنګېږو او د خويندو او وروڼو په شان ژوند کوو او ټول حق لرو خپله خبره وکړو او د نورو عيب او سهوه ووايو. که زموږ په منځ کې داسې څوک وي، چې نه غواړي خپل عيب او سهوه ومني البته بايد مخ ورځخه وګرځول شي، اوس که دا هر څوك وي، که دا زه، مېرمن محبوب، کوراوغلو، دميرچي اوغلو، ګورچي ممد يا هغه څوک وي، چې نوی دلته راغلی وي او هېڅ ډول نوم او شهرت نلري.

وايي چې کوراوغلو نوره يوه خبره و نه کړه. د خپلې سهوې نه دومره وشرمېده، چې سر يې ټيټ واچاوه او لاړ په يوه څنډه کې د کبلو پر مخ پرېوت او درې شپې او ورځې ترې وړې بېحرکته بيده شو.

له بلې خوا ياران هم د خپلو کړو نه پيښمانه شول، سره کيناستل، سلا او مشوره يې وکړه او وی ويل چې: موږ هم بد وکړل، چې کوراوغلو ته د

ډاډګیرنې او خواخوږۍ پر ځای مو هغه ورټلو او لا مو خپه او زړه مو ورمات کړ.

هر څومره چې د کوراوغلو شاوخوا وګرځېدل، راوېښ نشو. په پای کې د نګار بي بي نه مرسته وغوښتله. دمیرچي اوغلو وویل: نګار، اوس ته باید لاس په کار شې، له تا پرته نور څوک نشي کولای د کوراوغلو زړه په لاس راوړي.

نګار وویل: وي دي، پرېږدئ چې اوس بیده شي، کله چې غواړي راوېښ به شي تاسې ټول خواره واره شئ، بیا به ایواز هغه زما خواته راولي. زه پوهېږم چې څنګه کوراوغلو د لاسه کړم او ټول سره پخلا کړم.

یاران هر یو خپل خپل ځای ته لاړل.

اوس د کوراوغلو حال واورئ.

په دریمه ورځ یې خوب ولید، چې په توقات کې پر قیرآت سپور او د حسن پاشا مخې ته ولاړ دی او چیغې وهي او د میدان سړی غواړي. ناڅاپه له خوبه راپاڅېده او ایواز یې ولید چې سر ته یې ناست دی، داسې چې ته به وایې د دنیا ټول غمونه یې په زړه کې راټول کړي او له دوو خبرو سره به د پسرلي د وریځ په شان په ژړا سر شي.

د کوراوغلو زړه د ایواز په لیدو سره لمبه شو. ساز یې سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه او له شوره ډکه سندره یې وویله:

ایواز، له څه وجې دومره خپه یې؟ سر مې غواړې؟ ځان مې غواړې؟ څه غواړې، وایه! دغسې خپه او غمژن مه اوسه تر څو کوراوغلو ژوندې وی بایده نه ده د غم دوړه پر چڼلی بڼل پرېوځي.

ایواز وویل: پاڅه، کوراوغلو پاڅه، ځو ټول ستا په انتظار دي.

کوراوغلو ساز پر ځمکه کېښود او وی ویل: ایواز، آیا ممکنه ده د چنلی بئل ښځې او سړي بیا هم ماته منتظر وي؟ ما هغوی دومره خپه کړيدي چې نور به زما مخ ته څوک و نه گوري.

ایواز وویل: کوراوغلو، دا څه خبره ده چې ته یې کوی؟ ته زموږ مشر یې.

کوراوغلو وویل: څو قیرآت راونه گرځوم، یارانو خوا ته نشم ورتلای.

ایواز وویل:په دې صورت کې نور څه ته معطل یې؟ پاڅه جامې واغونده، وسله واخله او ځه. کوراوغلو پاڅېد. یودوه قدمه نه و تللی، چې د ساز او سندرې غږ یې تر غوږ شو، دومره سوزناکه او دومره د افسوس نه ډکه وه چې په آسمان کې یې مرغان د الوتلو څخه منعې کول. کوراوغلو شاوخوا ته وکتل، ناڅاپه یې نگار ولیده، چې ساز یې پر سینه د یوې غونډۍ د پاسه د ونې لاندې ولاړه او ساز آواز یې پیل کړی او کوراوغلو رابلي.

د کوراوغلو نور طاقت ونشو او د نگار خوا ته ورغی. کله چې د غونډۍ سر ته ورسېد او په ورشو کې یې قدم کېښود، څه یې ولیدل؟ ویې لیدل چې د چنلي بئل د ښځو او نارینه وو یارانو په گډون یو دوستانه مجلس جوړ شوی، دسترخوانونه غوړېدلي دي، خواړه او شراب تیار دي، پهلوانان، ښځې او نارینه چارچاپېره ناست دي خو هېڅوک نه خبره کوي او نه ډوډۍ ته لاس وروړي ټول کوراوغلو ته منتظر ول.

کوراوغلو مجلس ته راغی، دغه وخت د ښکلولو او پخلا کېدلو بازار تود شو، پهلوانانو او کوراوغلو هر یو د دوستۍ او پخلاینې څرگندونه کوله. ایواز د مجلس منځ ته راغی او ساقیتوب یې وکړ. ټولو خوړل او څښل او خوند یې ترې واخیست او خپگان او گیلې هېرې شوې.

له حسن پاشا او ګنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

کوراوغلو له ګنجي حمزه سره خپل سرګذشت هغوی ته واوره. پهلوانانو هر یو د هرې څنډې نه وویل: زه همدا اوس ځم قیرآت راولم او د حسن پاشا سر په نېزه کې راوړم.

کوراوغلو ټول غلي کړل او وی ویل: ښه ده چې زه په خپله آس پسې ولاړ شم. قیرآت ماته سترګې په لار دی. دغه وخت کوراوغلو راپورته شو او له سر نه یې تر پښو پورې یې جنګي جامې واغوستلې، تېره توره یې تر ملا کړه، سپر او ډال او نور جګړییز لوازم یې راوخیستل او پوستین یې واغوست او ساز یې پر ولي ځانله یې پیاده د توقات لار ونیوله. شپه او ورځ یې مزل کاوه، سر یې بالښت و نه لید او سترګو یې خوب؛ څو د توقات ښار ته ورسېد. تیاره خورېدله. کوراوغلو د یوې بوډۍ ښځې ور وټکاوه، بوډۍ ښځې ور ېبرته کړ. کوراوغلو بوډۍ ته څو روپۍ ورکړی چې خواړه ورته تیار کړي او پربېږدي چې د دې په کور کې شپه تېره کړي.

د ماښام ډوډۍ یې چې وخوړه او دسترخوان یې ټول کړ، بوډۍ د کوراوغلو ساز ته پام شو او وی ویل:مینه! اوس ساز دې راواخله لږ څه ووایه چې یې واورو.

کوراوغلو وویل: نیاجانې، اوس د خوب وخت دی، سبا سهار به یې درته وغږوم.

بوډۍ وویل:سبا زه د حمزه بیګ واده ته ځم. که غواړی اوس یې وغږوه او که نه غواړی مه یې غږوه.

کوراوغلو وویل: حمزه بیګ څوک دی نیاجانې!

بوډۍ وویل: حمزه بیگ د حسن پاشا زوم دی... نه بېروندکی او زړه ور ځوان دی. وایي یو کوراوغلو... نه پوهېږم څه شی دی.... ته یې پېژنې؟

کوراوغلو وویل: ښه، نوم مې ورله اوریدلی دی؟

بوډۍ وویل: حمزه لاړ او د هغه آس یې نیولی راووست، حسن پاشا ده ته د «بیگي» لقب ورکړ او سربېره پر دې یې خپله لور «دونا بي بي» هم ورکړه. سبا یې واده دی. زه به هم د جونو او ناوی خدمت وکړم. باید سبا وختي پاڅېږم او لاړه شم.

کوراوغلو وویل: نیاجانې! ته پوهېږئ د کوراوغلو آس چېرته ساتي؟

بوډۍ وویل: د حسن پاشا په غوجله کې. خو وایي آس لېونی دی. هېڅوک خوا ته نه پرېږدي. د حسن پاشا ټول مهتران یې ټپیان کړیدي. اوس ورته وربشی او واښه د غوجل د بلې له سوري نه غورځوي.

هغه څه چې د یادولو وړ ول کوراوغلو یاد کړل او اخر یې وویل: نیاجانې، ستړی یم ښه ده چې بیده شم.

بوډۍ وویل: واوره... وگوره څه وایم. ښه ده ته هم سبا واده ته راشی او ساز وغږوی او سندری ووایی، روپۍ به لاس ته راوړی. ټوکې ندي، د پاشا د لور واده دی.

لنډه دا چې بیده شول. سهار کوراوغلو پاڅېده او د تېرې ورځ په شان یې جامې واغوستلې او یو څه روپۍ یې بوډۍ ته ورکړی او وی ویل: که شپې ته راغلم په دغو روپو به راته خواړه تیار کړی او که رانغلم ستا شوی.

*   *   *

کوراوغلو تلو تلو څو د حسن پاشا ماڼۍ ته ورسېد، هلته يې څه وليدل؟ داسې يو جشن يې وليد، چې تر اوسه يې چا سارى نه و ليدلى، د مجلس خلکو چې واورېدل چې يو ناآشنا عاشق راغلى دى، خوشاله شول او کوراوغلو يې په راکښلو راکښلو د واده مجلس ته يووړ.

حسن پاشا د کوراوغلو ونى او تنې ته نظر واچاوه، داسې عاشق يې وليد چې لوړه ونه، سرور ولي او د غوايې په څېر څټ لري او بريتونه يې د غوړو تر نرمو اووښتي دي. لنډه دا چې هېڅ ورته والى له هغو عاشقانو سره نلري، چې ده ليدلي دي. پوښتنه يې وکړه:

ـ عاشقه د کوم ځاى يې؟

کوراوغلو وويل: د آن برقاف

پاشا وويل: کوراوغلو پېژنې؟

کوراوغلو وويل: ډېر ښه يې پېژنم. په داسې بلا يې اړولى يم چې څو دنيا ودانه وي، هېر به مې نشي.

حسن پاشا پوښتنه وکړه په څه بلا؟

کوراوغلو وويل: پاشا دې سلامت وي، کوراوغلو يو لعنتي لېونى آس لري قيرآت ورته وايي.

د پاشاگانو نه يو تن غوښتل څه ووايي، خو حسن پاشا يې مخه ونيوله او بيا يې کوراوغلو ته وويل:

ـ ښه، ويل دې.

ـ هو، قربان، ښه آس دى، افسوس چې لېونى دى. يوه ورځ د ورځو نه تللم، همدا ساز مى هم پر ولي پروت وو، سمدلاسه يوه ډله رانه تاو شوه او سترگې راته وتړلې او له ځان سره يې بوتلم. چېرته لاړم او څنگه لاړم، نور

وروباندې نه پوهېږم. چې سترګې مې وغړولې د غره په سر کې وم او پلن ځټي ځوان مې مخې ته ولاړ وو. مه وایه چې دلته چنلي بئل دی او هغه پلن ځټي ځوان هم خپله کوراوغلو دی. ولې یې زه هلته وړی وم یو عجیبه او د اورېدو داستان لري. مه وایه چې بیا دغه آس لېونی شوی دی. هر څومره دوا درمل یې وکړل ګټه یې ونکړه. هېڅوک نه پرېږدي چې وروباندې سپور شي. هر څوک چې جرئت وکړي او ورنژدې شي په لغتو او غاښو یې ټوټې ټوټې کوي. کوراوغلو یو حکیم او کیمیا ګر دوست درلود، ورپسې ورځي او پیدا کوي یې. مور مړی حکیم وایي آس پیرانی شوی دی، باید څوک راشي کیني او درې شپې ورځې ورته ساز وغږوي او ورته لوبې ووایي څو پیریان یې پرېږدي او ترې لاړ شي. هغه وخت کوراوغلو په ساز غږولو او لوبو ویلو بلد نه وو، نو په عاشق پسې ګرځېدل چې زه بېچاره یې ګیر کړم.

غرض دا چې سر مو نه خوږوم، زه یې ټیله کړم او د آس مخې ته یې وغورځولم. نو دغه درې شپې او ورځې راباندې څه تېر شول، خدای پوهېږي.

حسن پاشا په وارخطایي پوښتنه وکړه: آس څنګه؟ حال یې ځای ته راغی؟

کوراوغلو وویل: پوره ځای ته راغی. له هغه ورځې نه کوراوغلو د ساز او آواز یادول پیل کړ. وایي اوس هم په لس پنځلس ورځو کې یو وار بیا آس بې سوره کېږي، نو کوراوغلو ساز راخلي او سندرې وایي او د آس حال خپل ځای ته راځي.

بیا یو پاشا غوښتل چې خبرې وکړي، حسن پاشا ورباندې سترګې برندې کړی او غلی یې کړ. وی ویل: عاشقه، اوس لږ ساز وغږوه او سندره ووایه چې واورو یې.

کوراوغلو وویل: څه ووایم؟

حسن پاشا وویل: تا خو قیرآت لیدلی، ووایه ونه او تنه یې څنګه ده، نخښې یې څه دي.

کوراوغلو وویل: پاشا دې سلامت وي. لعنتي ښه آس دی افسوس چې لېونتوب یې راپارېږي.

وروسته یې ساز سینې ته جوخت کړ او وی ویل:

پاشا د قیرآت نخښې له ما نه غواړي، قیرآت داسې آس دی چې وزر یې د ریښمو دي. هسکه یې غاړه چې د جګړې په ډګر کې هېڅکله نه ټیټېږي. له بهانه یې ملا نرۍ ده او د وړي لېوه نه لا خوراکی دی، په توره شپه کې هم خپله لار مومي. د جګړې په ډګر کې هېڅکله خپله سپرلی نه پرېږدي. د کوراوغلو آس د ده په شان لېونی دی.

حسن پاشا وویل: قیرآت چې دې دومره وستایه اوس زما په غوجله کې دی. وایه، کوراوغلو نر دی که زه، چې آس مې ترې راوړی دی؟ کوراوغلو وویل: که رښتیا دې آس ورنه راوړی وي نو ته نر یې. خو نر نورې زیاتې نخښې هم لري. واوره دغه نخښې هم لري:

د زړه ور سړي نخښې واوره: نر په یکي سر د غلیم په لښکر وردانګي او کله چې چیغه کړي او میدان ته راشي دښمن له تېښتې پرته بله لار نلري. نر هغه څوك دی، چې د تسلیمي سر نه ټیټوي او د مرګ په وړاندې هم د

خپلو ملګرو نه مخ نه ګرځوي. دښمن د نارينتوب او زړه ورتيا لافې وهي، خو نر او زړور بايد د شرمښ نه ګډه خلاصه کړي.

حسن پاشا وويل: عاشقه، دا نخښې چې دې وويلې لرم يې. ته به يې په خپله هم وګورى. اوس راجګ شه، چې قيرآت ته ورشو وګورو علاج يې کولې شي که نه.

کوراوغلو د دې خبرې په اورېدو سره خوشاله شو، خو خپله خوشالي يې څرګنده نه کړه. وې ويل: ښه وربشو. خو زما شرط دا دى چې زه د غوجلې نه بهر کينم او ساز غږوم. ته هم د دروازې له سوري نه آس ته ګوره که دې وليد زما ساز آواز څه اغېزه وکړه، خبره نشته، دننه ورځم او بيا ساز غږوم که اغېزه يې ونکړه بيا که مې څټ هم ووهى حاضر نه يم غوجلې ته ورشم. آخر زه پوهېږم چې څومره رذيل حيوان دى.

پاشا ومنله، پاڅېدل او روان شول او د غوجلې مخې ته ورسېدل. کوراوغلو د ور له سوري نه وکتل ويې ليد چې په قيرآت يې بوى لګيدلى او سترګې يې ورته نيولي او غوږونه بوڅ کړي دي. ځان يې څنډې ته کړ او وې ويل: اوس تاسو آس ته ګورئ زه هم ساز غږوم.

پاشاګانو د مېړيانو او ملخانو په شان راټول شوي ول او د ور له سوري نه يې غوجلې ته سترګې نيولې وې. کوراوغلو ساز سينې ته جوخت کړ او وې ويل:

- زموږ د وطن جنګيالي په ډګر کې په مېړانه ودرېږي او د مرګ تر ګړۍ پورې له غليمه نه تېښتي. يوازې نامرده له پېغوره نه شرمېږي. هېڅکله ګيدړ د لېوه غوندې زړه ور ندى. ملګري مې ډله ډله، پر تېزو آسونو سپاره، مصري توري يې تر ملا هر يو کوراوغلو دى.

قیرآت د کوراوغلو د غږ په اورېدو سره دومره خوشاله شو، چې نڅا او ګډا یې پیل کړه، ته به وایي غوجله یې ونړوله. حسن پاشا له ډېرې خوښې نه پوهېده څه وکړي. د دوستانو څنګ ته به ورغی او ویل به یې: وګورئ! څنګه نڅا کوي.

کوړواغلو چې لوبه بس کړه، حسن پاشا وویل: عاشقه، ته ژر دننه ورشه، که علاج دې ورله وکړ د دنیا په مال به دې موړ کړم. اوس کوراوغلو پوهېږي چې دنیا د چا په لاس کې ده. نور د مېړانې او ځوانمردۍ لافې نه وهي.

ور یې بېرته کړ او کوراوغلو یې ورننویست. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او عاشقانه سندره یې وویله چې یوازې قیرآت یې غږ اورېده، وروسته یې د قیرآت د غاړې نه لاسونه تاو کړل او په سر او مخ یې ښکلولو. قیرآت هم ځان کوراوغلو پورې سولولو او داسې یې ښکلولو چې ته به وایي غوا خپل خوسې څټي.

کوراوغلو ناڅاپه ټوپ کړ او په هوش شو، ته به وایی له خوبه راویښ شو. له ځان سره یې وویل: ای نادان زړګیه، څه کوی؟ دښمن درنه چاپېر دی او چاپېر دی او ته ځان په ناخبرې کې اچوی؟

ژر یې ځان ګوښه کړ او وې ویل: پاشا، تاسې څنډې ته شئ. زه آس بهر ته راوباسم لږ هوا وخوري. بیا به یې ستاسو په لاس درکړم ورباندې سپور به شی. خو پاشا، باید انعام پوره راکړي. دا کار ډېر سرخوږی لري!

حسن پاشا وویل: ډاډه اوسه، دومره طلا دې پر سر وشیندم چې ته ووایې بس دی. خو لږ صبر وکړه څو موږ لاړ شو. ډاریږو بیا څه کار راپېښ نشي.

پاشاګانو په منډو منډو ځانونه د کلا برج ته ورسول او هلته کښېناستل او سترګې يې غوجل ته نيولې وې. پاشاګان چې لاړل کوراوغلو د آس زين پيدا کړ او د قيرآت پر شا يې کېښود او په ترلو او سمولو يې شروع وکړه.

اوس د ګنجي حمزه بيګ، د حسن پاشا د زوم حال واورى.

ګنجې حمزه د دونا بي بي د مانۍ بېخ ته ولاړ وو او زاري يې کوله چې ور ورته پرانيزي او دې دننه ورشي. دونا بي بي ورباندې ملنډې وهي او د پاسه يې پر سر او مخ اوبه شيندي. حمزه ناڅاپه وليدل خلك د كلا د برج په لور منډې وهي، پوښتنه يې وکړه: څه خبره ده؟

وې ويل: خبر نه يې؟ يو عاشق راغلى او د قيرآت درملنه يې وكړه او اوس غواړي قيرآت ميدان ته راولي.

د دې خبرې په اورېدو سره د ګنجي حمزه زړه ډوب پرېوت او ژبه يې په تالو پورې ونښته او پر هغو پسې يې په منډو او ژړا کولو شروع وکړه. کله چې برج ته ورسېدل، ګنجي حمزه ځان حسن پاشا ته ورساوه. او په وېره او رپېدو يې وويل: حسن پاشا، بيچاره شوى، عاشق څوك دى؟ دغه په خپله کوراوغلو دى!

حسن پاشا د مسخرې نه ډكه موسكا وكړه او وى ويل: حمزه پوهېږم چې درد دې څه شى دى، له اوسه دې دونا بي بي نه پرېږدي چې ورشى؟ کېداې شي ورو ورو په لاره او ارامه شي. غم مه كوه.

حمزه وويل:پاشا، مخکې له دې چې وخت تېر شي، فکر وکړه. کوراوغلو اوس راځي او كلا درباندې ورانوي.

حسن پاشا بيا وخندل او وې ويل: ښه، ځه چې دونا بي بي درته منتظر ده!

گنجي حمزه له برجه راکوز شو. بله لاره يې نه وه غوجلې ته راغی، ويې ليد چې کوراوغلو پر قيرآت سپور شوی او ميدان ته ځي، ورمنډه او په خندا کې وويل:اې کوراوغلو له قدمونو دې ځار شم څه پر وخت راورسېدلی پوهېدلم چې رابشی. ستا له بخته زه هم د روزي ښبتن شوم او د بيگي لقب مې واخيست او ...

کوراوغلو د قهر نه په ډك نظر حمزه ته وکتل. حمزه پر ځای وچ کلك شو او رنگ يې د زعفرانو په شان ژېړ شو.

کوراوغلو وويل: حمزه تا له هغه چا سره خيانت وکړ، چې تا ته يې پناه درکړی ده. ستا موخه پيسې، مقام او شخصي گټه ده. ته خلکو ته له خانانو او پاشاگانو لا هم خطرناك يې، ځکه اقلاً سړی پوهېږي چې دوې دښمنان دي، خو ته د دوست په جامه کې راغلی، او داسې کار دې وکړ چې زه له تا نه ملاتړ وکړم او ياران خپه کړم. په چنلي بئل کې دې بې اتفاقي واچوله او پاشاگان دې زړه ورکړل چې چنلې بئل ته لښکر راوليږي.

حمزه ځان د مړي په شان واچاوه او وې ويل: ستا له قدمونو ځار شم کوراوغلو، ما وبخښه. اوس پوه شوم چې څومره سهوه مې کړی ده، وروسته له دې قول درکوم.....

کوراوغلو پرېښود چې خبره تمامه کړي، توره يې راويسته او د گنجي څټ يې ووهو چې لس متره آخوا ولويد. آس يې پونده کړ او قيرآت د شاهين په شان وزرې خورې کړی او والوت او کوراوغلو يې د ميدان منځ ته ورساوه.

حسن پاشا پاسه د برج نه آواز وکړ: اې، عاشقه، لږ يې آخوا دېخوا په لاره بوځه چې وې وينو.

کوراوغلو قیرآت ته اشاره وکړه او قیرآت په میدان کې دوړې او خاورې باد کړې چې حسن پاشا له خوشالۍ یا ښایي هم له ډاره د برج د پاسه په رپېدو شو او وې ویل: عاشقه، د آس سواري دې هم زده ده!

کوراوغلو خپل ساز راواخیست او وې ویل:

حسن پاشا نور د مېړانې لافې مه وهه، اوس دې لا څه لیدلي دي، توره وهل مې هم زده دي. مېړني یاران مې که له چنلي بئل نه راورسیږي، ښار او کلا به دې له سربازانو تشه شي، کوراوغلو یم له چنلي بئل نه راغلی یم، وینې چې د عاشق په جامه کې پر قیرآت سپور یم. دغسې په زرهاوو هنرونه مې زده دي او غښتلي یم.

د پاشاګانو یو تن وویل:حسن پاشا، زه چې ورته ګورم عاشق راته نه ښکاري، بلا دې لري وي، نه چې پخپله کوراوغلو وي!

حسن پاشا ګنې بیده وو او له خوبه راویښ شو او ولړزېده او وې ویل: نه زړګیه، کوراوغلو چېرته دی، یعنې موږ دومره احمقان یو چې کوراوغلو راشي او موږ ټولو نه خره جوړ کړي او قیرآت بوځي؟

کوراوغلو بیا وایي: موږ ته "مراد بګلی" وایي، په میدان کې په مېړانه ودرېږو او د لوړو غرونو په سرونو د خانانو او پاشاګانو د کاروانونو مخه نیسو. په غرونو او دښتو کې شورماشور جوړوو او که چیغه کړم سرتېري دې ښار او کلا پرېږدي او تښتي.

حسن پاشا ولید چې اوبه یې له سره تېرې او له ورخه اوښتي دي، دنیا یې په سترګو تورتم شوه او لړزه یې پر اندامونو پرېوته. امر یې وکړ سمدلاسه د کلا دروازې وتړي او کوراوغلو ونیسي.

کوراوغلو ولید د کلا یوه دروازه وتړل شوه، حسن پاشا یې منع کړ او وې ویل: له قاصده مې خبر واخیست وایي: کلا پنځه لارې لري که چیغه کړم ټولې لارې به خالي شي.

دا یې وویل او غوښتل یې له دویمې لارې لاړ شي لښکر یې مخه ونیوله، کوراوغلو تېره توره راوویستله او د لېوه په شان چې په رمه ورځي پر لښکر ورغی او سرونه د بادرنګو د غړانکو په څېر پر ځمکه غورځېدل خو لښکر دومره ډېر وو چې لار نه خلاصېده.

کوراوغلو راستون شو چې له دریمې دروازې لاړ شي. هلته هم دومره ډېرې او شګې اچول شوي وې، چې آس په سختۍ سره لاره موندلای شوه. کوراوغلو بیا پر لښکر ورننووت او مړي یې پر مړو ډېرۍ کړل. قیرآت هم په منګلو او غاښونو سره د کوراوغلو نه کم نه وو.

د توقات کلا دریو خواوته وچه او یوې خوا ته یې اوبه دي.د تونا سرکشه سیند(د انوب سیند) وو. حسن پاشا دغه لار خلاصه پرېښې وه چې کوراوغلو یا د سرتېرو په لاس ووژل شي او یا خپله په اوبو ورګډ شي او ډوب شي.

کوراوغلو ولید چې ټولې لارې تړلي دي، هر څومره هم توره وچلوي او سرتېري ووژني لارې به لا بندې شي. د تونا سیند پر لور یې نظر واچاوه ویې لید لاره خلاصه ده، قیرآت یې هغه خوا ته وزغلاوه او وې ویل:

آس به زغلووم څو د دښمن زړه وچوم. نن باید د اوو کالو باج او خراج له پاشا نه واخلم، ځکه قیرآت به لکه لامبوزن د تونا د سیند نه پورې وځي.

دا یې وویل! په اوبو ورګډ شو. اوبه د آس تر غوږونو راوختلې. کوراوغلو ولید چې اوبه ډېرې تېزې دي او آس په ناهیلي سره لاس او پښې وهي. لاسونه یې د قیرآت تر غاړې تاو کړل او چیغه یې کړه:

اي زما هوسۍ مزله آسه، ای زما شاهین وزره آسه، تېز شه، تېز شه، هر سهار او ماښام به دې پالنه کوم. د طلا به درته نعل جوړ کړم، هر څرنګه چې کیېدای شي ما له دې ځایه وباسه او چنلي بئل ته مې ورسوه.

قیرآت د کوراوغلو د آواز په اورېدو سره ګنې والوت او په لامبو وهلو سره یې ځان د سیند بلې غاړې ته ورساوه. کوراوغلو راستون شو او وې کتل حسن پاشا لا اوس هم د برج نه راکوز شوی نه دی، چیغه یې کړه:

ای هی پاشا، دا ځل په برج کې پټ شوی، د لاسه مې ووتلی، بل ځل به ګورو چېرته به تېښتی. بیا له یو بل سره ګورو!....

دا یې وویل او روان شو، تلو تلو څو چنلي بئل ته ورسېد. قیرآت همدا چې د چنلي بئل هوا بوي کړه داسې وشنېد چې آواز یې په غر او کمر کې انګازې وکړې. یاران ټول د کوراوغلو نه چاپېر شول او پوښتنه یې وکړه:

کوراوغلو، ستړی مه شی! وایه څه دې ولیدل؟ څنګه دې آس پیدا کړ او را دې ووست؟

کوراوغلو ورته خپل سرګذشت، له ژرندې نیولې تر تونا سیند پورې بیان کړ. یارانو له دې کبله چې دې یې خپه کړی وو، پیښمانه شول او سرونه یې ځوړند ونیول.

کوراوغلو وویل: ناراحته کیږی مه، تاسې په حق وی. ما باید په هر کس او ناکس باور نه وای کړی او د آس کلي مې ګنجي ته نه وای ورکړی. اوس کار شوی دی، خو پوه شی چې ماته کوراوغلو وایي!

نګار بي بي ولید چې کوراوغلو بیا له چټې وځي یارانو ته یې سترګك وواهه او وې ویل: کوراوغلو، موږ پوهیږو چې ته رښتیا کوراوغلو یې، که نه نو موږ دې پر شاوخوا نه راټولېدو! رښتیا چې مېړنې یې، زړه ور یې، د کار په

چل پوهیږی خو زموږ په منځ کې دې پاتې وي، تك تور يې او سر او بر دې زيات تعريف نلري!

يارانو ټولو وخندل. كوراوغلو په خپله هم وخندل. بيا يې ساز سينې ته جوخت كړ او وې ويل:

اې ښايستې چې تور مې بولی، مگر ستا وريځې تورې نه دي؟

ځنې دې چې په غاړه پرتې دي، مگر تورې نه دي! ای د چنلي ښئل ښكلې، د لمر او سپوږمۍ په شان پر سپين مخ دې خال مگر تور نه دی؟ كوراوغلو ته د ځان نه گرانه يې . ساز آواز ته مې غوږ ونيسه، هغه رانجه چې دې پر سترگو راكښلي مگر تور نه دي؟

دبی - ۱۳۴۷

اې کینې، ته هم د مینې په شان سپېڅلې یې ! موږ نشو
کولای خلکو ته خپله مینه ثابته کړو، مګر دا چې د
خلکو له دښمنانو سره کینه وکړو.